

Ruben Willaert
restauratie & archeologie

Diksmuidseweg 6

Ieper, West-Vlaanderen

2024L24

ARCHEOLOGIENOTA

VERSLAG VAN RESULTATEN

BUREAUONDERZOEK

RUBEN WILLAERT NV

8200 SINT-MICHIELS-BRUGGE

TEN BRIELE 14 | BUS 15

AUTEUR:

Merlijn De Baene

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2024

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV. Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	1
INLEIDING	2
1. BUREAUONDERZOEK [BO]	3
1.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE	3
1.1.1 Administratieve gegevens	3
1.1.2 De onderzoeksopdracht	5
1.1.3 Het projectgebied	6
1.2 ASSESSMENT	10
1.2.1 Landschappelijk kader	10
1.2.2 Historisch kader	15
1.2.3 Archeologisch kader	31
1.3 SYNTHESE FASE BUREAUONDERZOEK	38
BIBLIOGRAFIE	i
BIJLAGE	ii

INLEIDING

De initiatiefnemer plant de uitbreiding van een bestaand rouwcentrum in Ieper, West-Vlaanderen. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt ca. 1570 m², de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen bedraagt ca. 664 m².

Het projectgebied situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het plangebied situeert zich binnen de vastgestelde archeologische zone van het historisch stadscentrum van Ieper, maar niet binnen een archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt omdat de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen meer dan 100 m² bedraagt en de gecombineerde oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft meer dan 300 m² bedraagt.

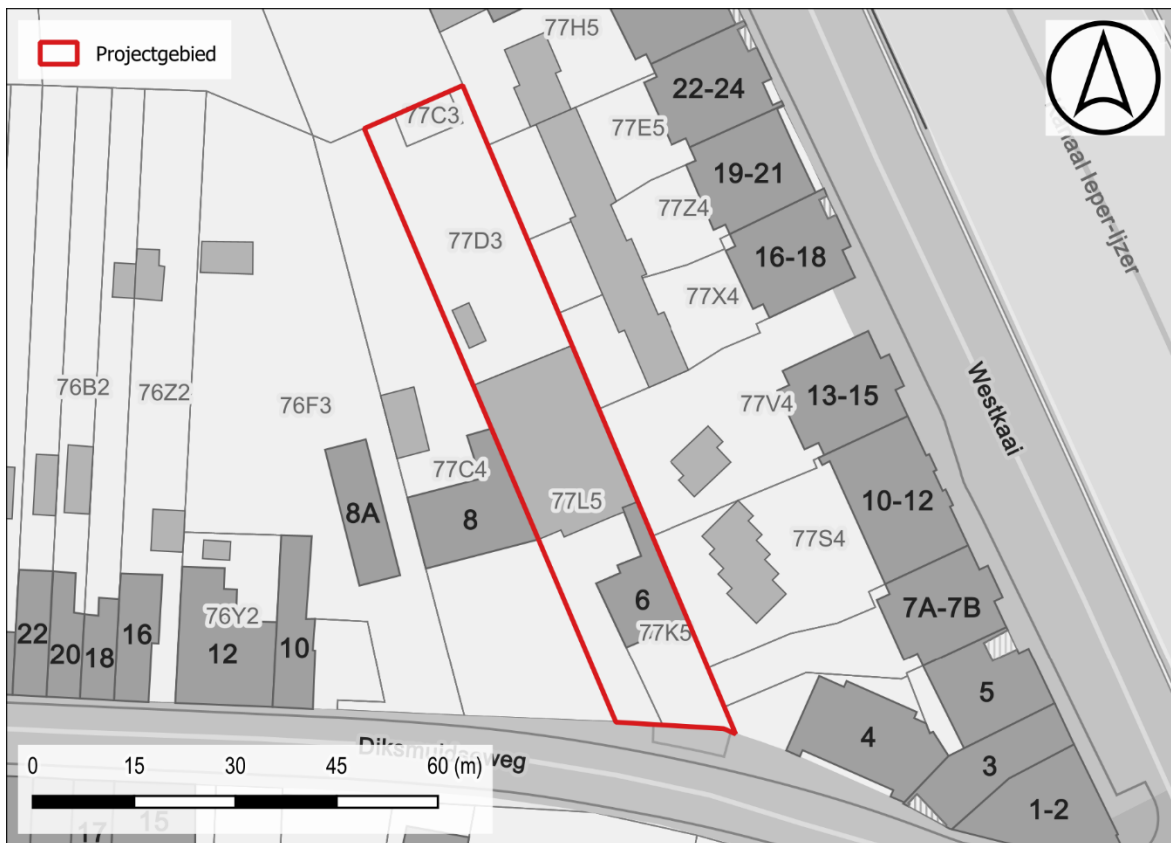
RUBEN WILLAERT NV is aangesteld om deze archeologienota in de eerste plaats door middel van een bureaustudie op te maken met het oog op een advies naar uitgesteld vooronderzoek, werfbegeleiding, of vrijgave van het terrein.

1. BUREAUONDERZOEK [BO]

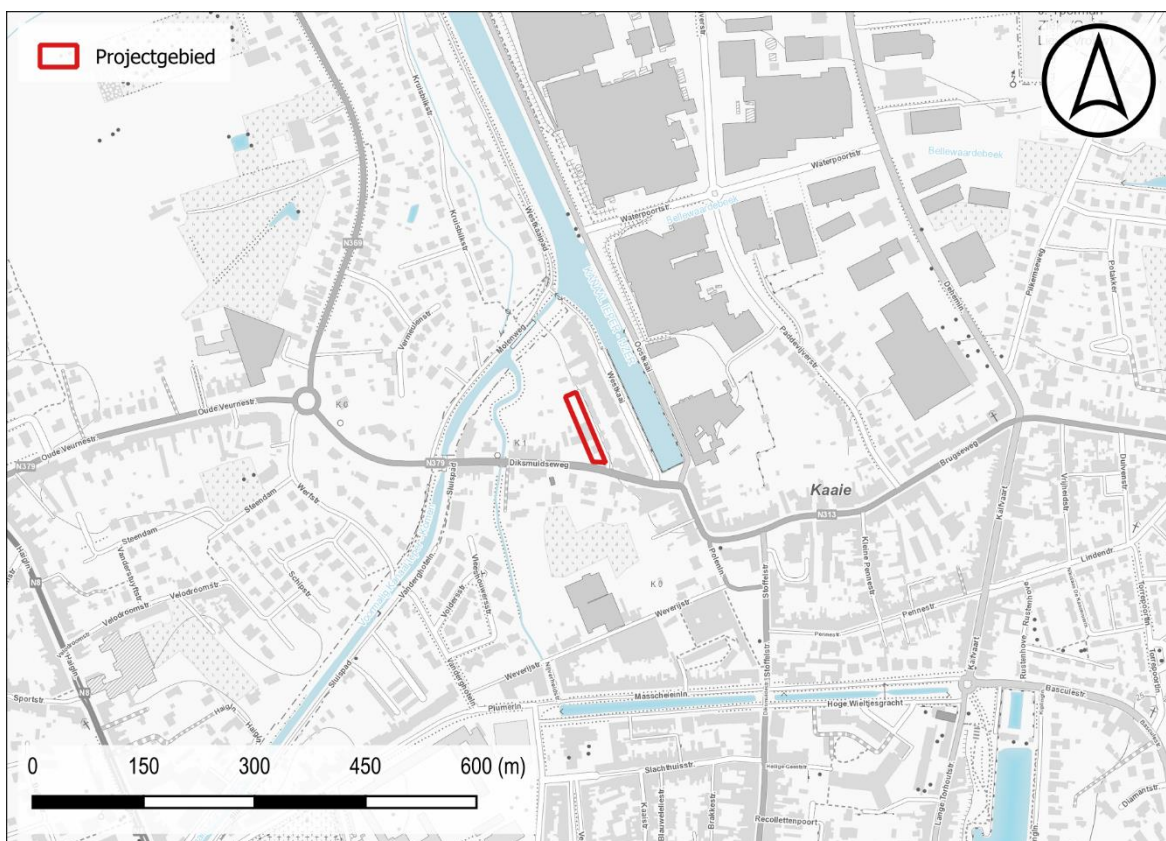
1.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE

1.1.1 Administratieve gegevens

PROJECTCODE	2024L24	
ERKENNINGSNUMMER	OE/ERK/ARCHEOLOOG/2015/0069	
<i>BOUNDING GEOMETRY</i>	X ₁ : 45320	Y ₁ : 172999
	X ₂ : 45494	Y ₂ : 173123
KADASTER	Ieper Afdeling 2, Sectie A, Nummers 77K5, 77L5, 77D3, 77C3	
GEOGRAFISCHE INPLANTING	Figuur 1 en 2	
OPZET INITIATIEFNEMER	Figuur 5 en 6	

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt)

Figuur 2: Situering projectgebied t.a.v. topografische kaart van België (© geopunt)

1.1.2 De onderzoeksopdracht

1.1.2.1 Vraagstelling met betrekking tot het onderzochte gebied

“Het archeologisch vooronderzoek beoogt vast te stellen of er een archeologische site aanwezig is op een terrein, wat de karakteristieken en de bewaringstoestand van deze site zijn, wat haar relatie is met het landschap, welke waarde ze heeft, en hoe ermee moet omgegaan worden in het kader van bodemingrepen en wetenschappelijk onderzoek.”
– CGP 4.0; p. 28

Op basis van verscheidene parameters, zoals de nog aanwezige erfgoedwaarden, de landschapshistoriek, topografie, geomorfologie, bodemgebruik, vegetatie, en ingreephistoriek, wordt een waardering van het archeologisch potentieel binnen het afgebakende projectgebied opgesteld. Hiertoe wordt een stapsgewijze onderzoeksprocedure doorlopen, waarbij de vraagstelling steeds teruggekoppeld wordt naar volgende kernpunten:

- Wat is de trefkans op intact bewaarde archeologische aanwijzingen?
- Wat zijn de geplande ingrepen in functie van de werkzaamheden? Zullen de werken eventuele vindplaatsen bedreigen?

1.1.2.2 Werkwijze en strategie van het vooronderzoek fase BO

RUBEN WILLAERT NV werd aangesteld om deze archeologienota in de eerste plaats door middel van een bureauonderzoek op te maken. Dit bureauonderzoek werd uitgevoerd onder leiding van een erkend archeoloog van Ruben Willaert NV. De aard van de werken werd tijdens het bureauonderzoek afgewogen tegen de voorhanden zijnde gegevens relevant voor het projectgebied op bodemkundig, landschappelijk, historisch-cartografisch en archeologisch vlak.

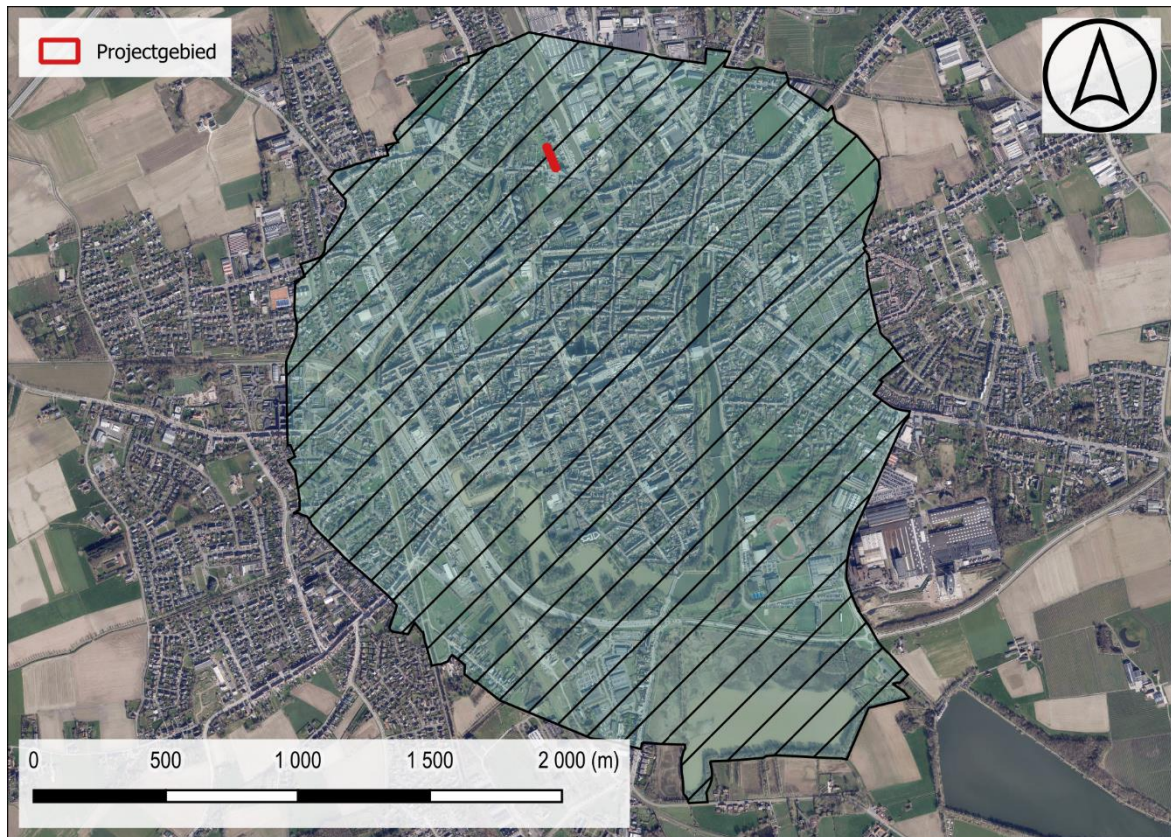
De archeologienota werd opgemaakt middels *Office*- en *Adobe*-software. Het bijhorend kaartmateriaal werd aangemaakt in een GIS-omgeving. Hierin werden de ontwerpplannen ingeladen en geprojecteerd ten opzichte van diverse kaartlagen die raadpleegbaar zijn op geopunt.be, dov.vlaanderen.be, geo.onroerenderfgoed.be, cartesius.be en de website van de centraal archeologische inventaris [CAI]¹. De geraadpleegde literatuur, de digitale bronnen en het kaartmateriaal zijn te vinden in de bijlage.

¹ De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen en andere sites met erfgoedwaarde; onder dezelfde noemer verzamelen we alle opgestelde archeologienota's vanaf 2015.

1.1.3 Het projectgebied

1.1.3.1 Archeologische voorkennis

Binnen de grenzen van het projectgebied vond in het verleden nog geen archeologisch (voor)onderzoek plaats. Wel situeert het onderzoeksgebied zich binnen de vastgestelde archeologische zone van het historisch stadscentrum van Ieper

Figuur 3: Situering plangebied binnen de vastgestelde archeologische zone van het historisch centrum van Ieper t.a.v. meest recente orthofotomozaïek (©Geopunt)

1.1.3.2 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen in Ieper, West-Vlaanderen, langs de Diksmuidseweg. Ieper is gelegen in de Westhoek, Zandlemig Vlaanderen, en aan de noordelijke voet van de Westvlaamse heuvels, aan de Ieperlee (ca. 100 m ten westen van het terrein), het kanaal Ieper-IJzer (ca. 80 m ten oosten van het terrein), en het droge kanaal Ieper-Komen. (ca. 200 m ten westen van het terrein)

Het centrum van Ieper situeert zich op ca. 850 m ten zuidoosten van het onderzoeksgebied.

Figuur 4: Situering plangebied t.a.v. meest recente orthofotomozaïek (©Geopunt)

1.1.3.3 Geplande bodemingrepen

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt ca. 1570 m², de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen bedraagt ca. 664 m². Op heden zijn een tweetal grotere gebouwen te herkennen. Het gaat om het bestaande rouwcentrum dat centraal gelegen is en een residentieel gebouw aan zuidelijke zijde. Verder is ongeveer 441 m² van het onderzoeksgebied verhard. De geplande bodemingrepen beperken zich tot dat deel van het terrein ten zuiden van het rouwcentrum.

In eerste instantie worden twee structuren gesloopt (ca. 167 m² m²). Ten zuiden van het huidige gebouw wordt een nieuwbouw gerealiseerd met een footprint van ca. 216 m². Het gebouw wordt gefundeerd door middel van sleuffunderingen tot vorstvrije diepte (ca. 100 cm-mv) en een vloerplaat (50 cm-mv). In kader van de geplande werken wordt tevens nieuwe riolering voorzien die zal aansluiten op de reeds bestaande.

Verder wordt een wadi aangelegd van ca. 18 m² tot op een diepte van ca. 75 cm-mv, alsook een nieuwe parking van ongeveer 341 m². Hiervoor dient men rekening te houden met een bodemingreep van ca. 50 cm-mv.

Figuur 5: Opzet initiatiefnemer t.a.v. meest recente orthofotomozaïek (©Geopunt)

Figuur 6: Opzet initiatiefnemer t.a.v. meest recente orthofotomozaïek (©Geopunt)

1.2 ASSESSMENT

1.2.1 Landschappelijk kader

Het projectgebied is gelegen in de **stedelijke gebieden en havengebieden** van de agglomeratie van Ieper.

Ieper is gelegen ten noorden van de West-Vlaamse heuvels. Deze heuvelrij van de Vidaigneberg, Rodeberg, Scherpenberg en Monteborg-Kemmelberg vormt de natuurlijke waterscheidingslijn tussen het IJzerbekken in het noorden en het Leiebekken in het zuiden. Het landschap ten noorden van deze heuvelrij wordt gekenmerkt door steile hellingen met zuidwest-noordoost georiënteerde beekvalleien en een overgangszone naar het laagland van Poperinge en Ieper. Hydrografisch is het projectgebied gelegen in het IJzerbekken met deelbekken Ieper-Ambacht.

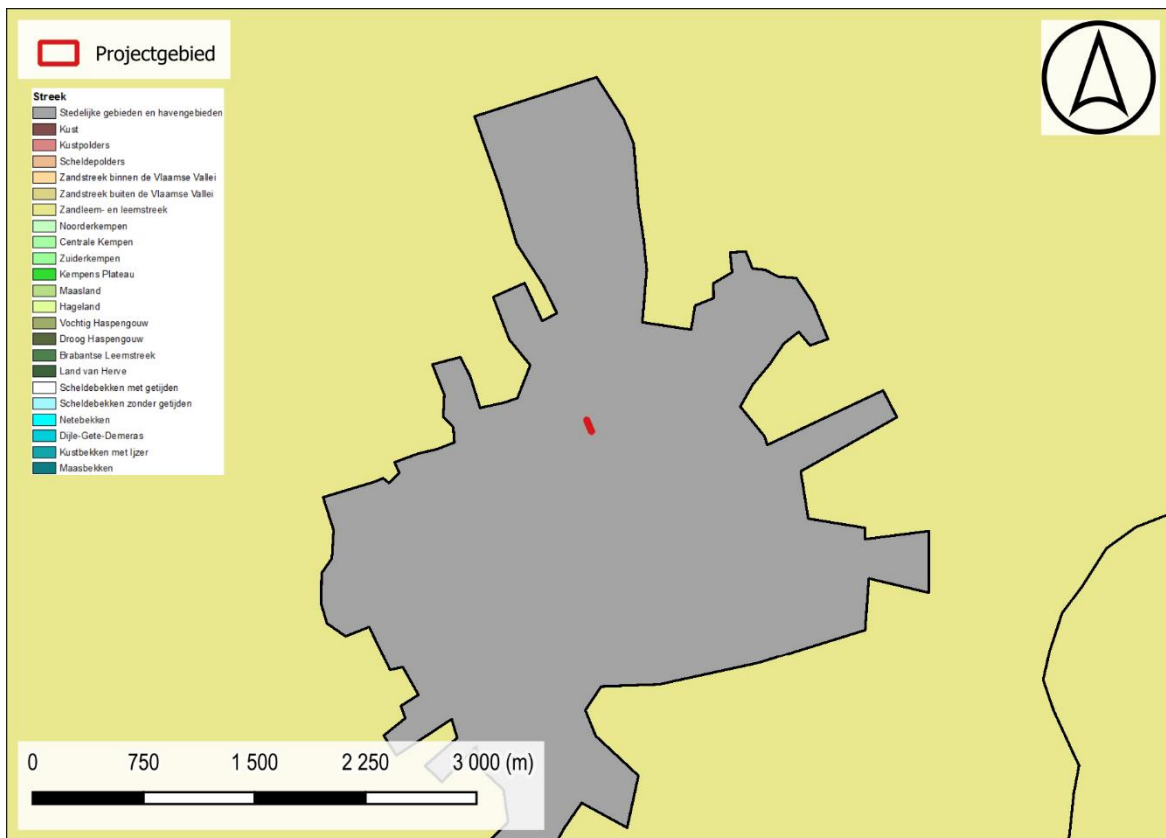
Het lokaal hoogtemodel situeert het projectgebied op een hoogte van **ca. 15.1 tot 15.8 + m TAW**. Het zuidelijke deel van het projectgebied is iets hoger gelegen dan de noordelijke helft. Daarnaast ligt het terrein duidelijk lager ten oosten van het perceel, richting het Kanaal Ieper – IJzer. Ten noorden stroomt het Kanaal Ieper – Komen en ten west de Ieperlee.

Het projectgebied is gelegen in het Lid van Aalbeke (**Formatie van Kortrijk**). Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

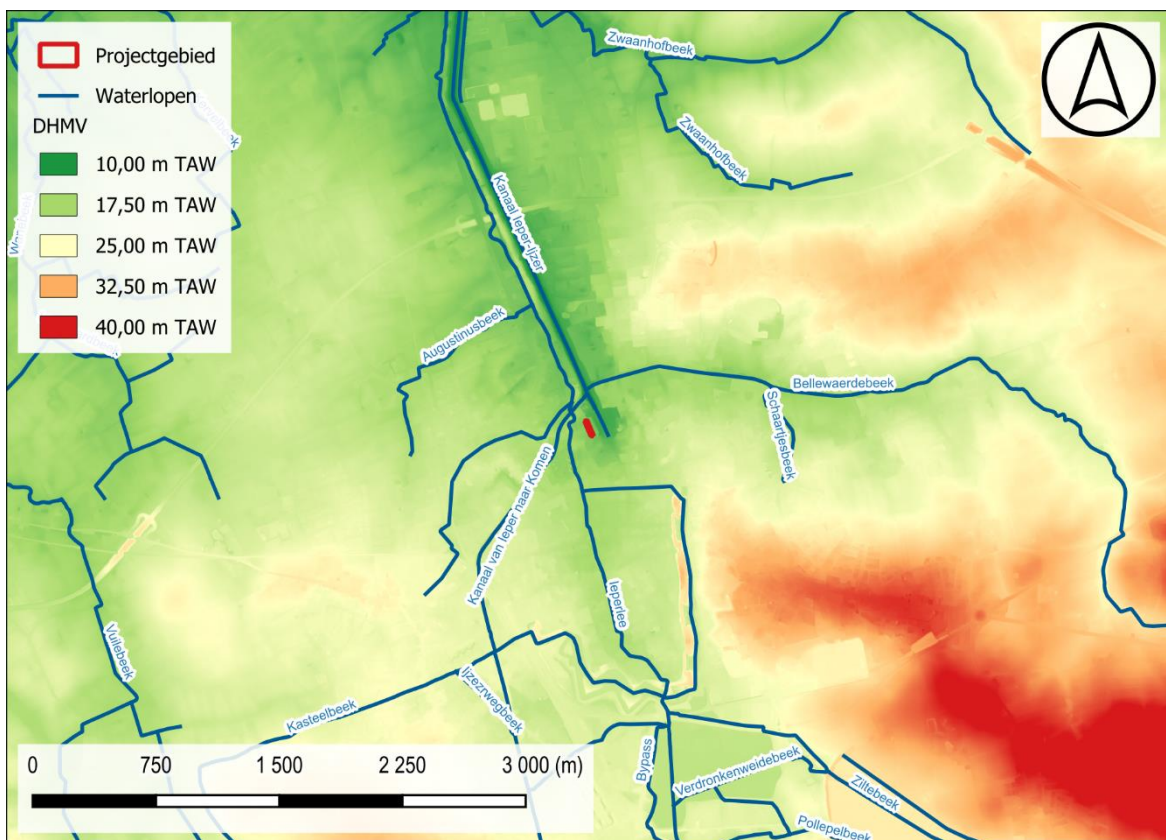
Het **Lid van Aalbeke** is een fijnsiltige homogene klei, afgezet in een rustig open-shelf milieu. Het manifesteert zich vaak als een grijze plastische klei die soms fossielen, zandsteenconcreties en laagjes grijs zand bevat. Deze klei wordt uitgebaat voor vervaardiging van bakstenen, dakpannen en siertegels.

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 3a**. Het bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen. Binnen deze afzetting kunnen mogelijk hellingsafzettingen van het Quartair voorkomen. Lokaal kan deze eolische afzetting afwezig zijn. De top bestaat uit een fluviatiele afzetting (organochemisch en primair inclusief) van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal.

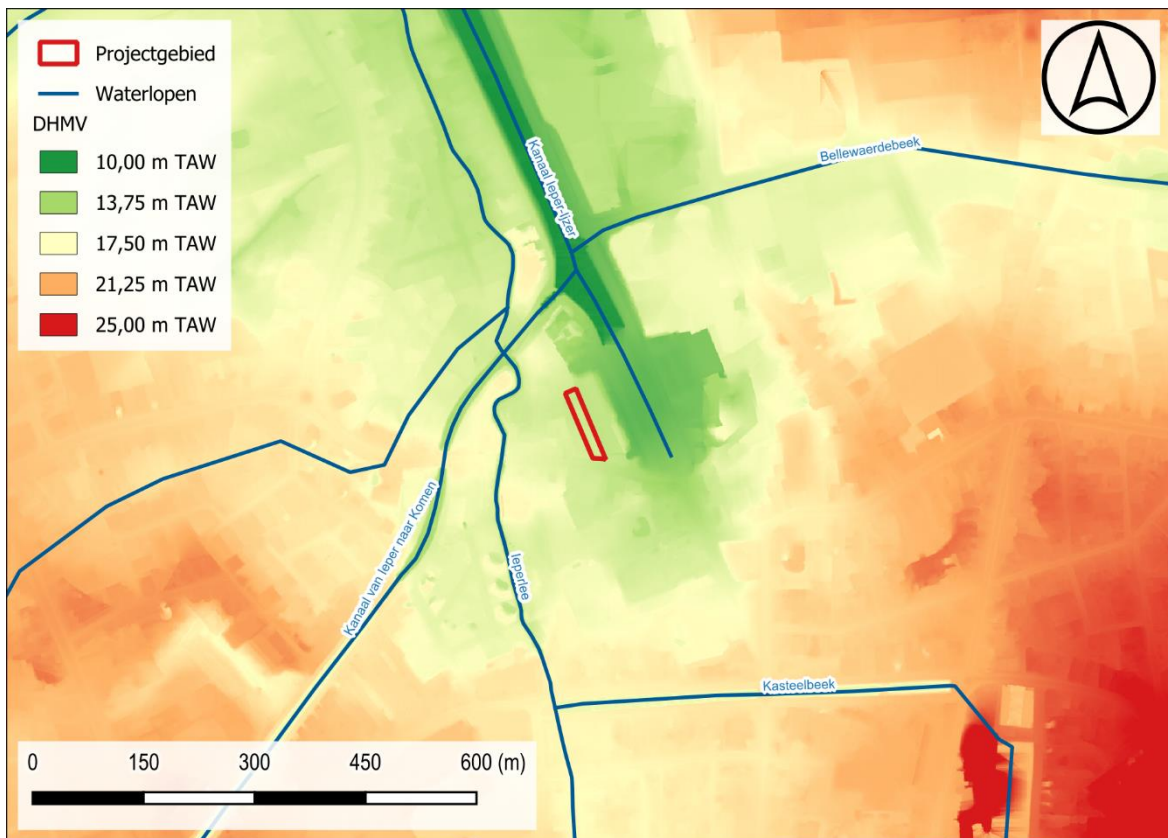
Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

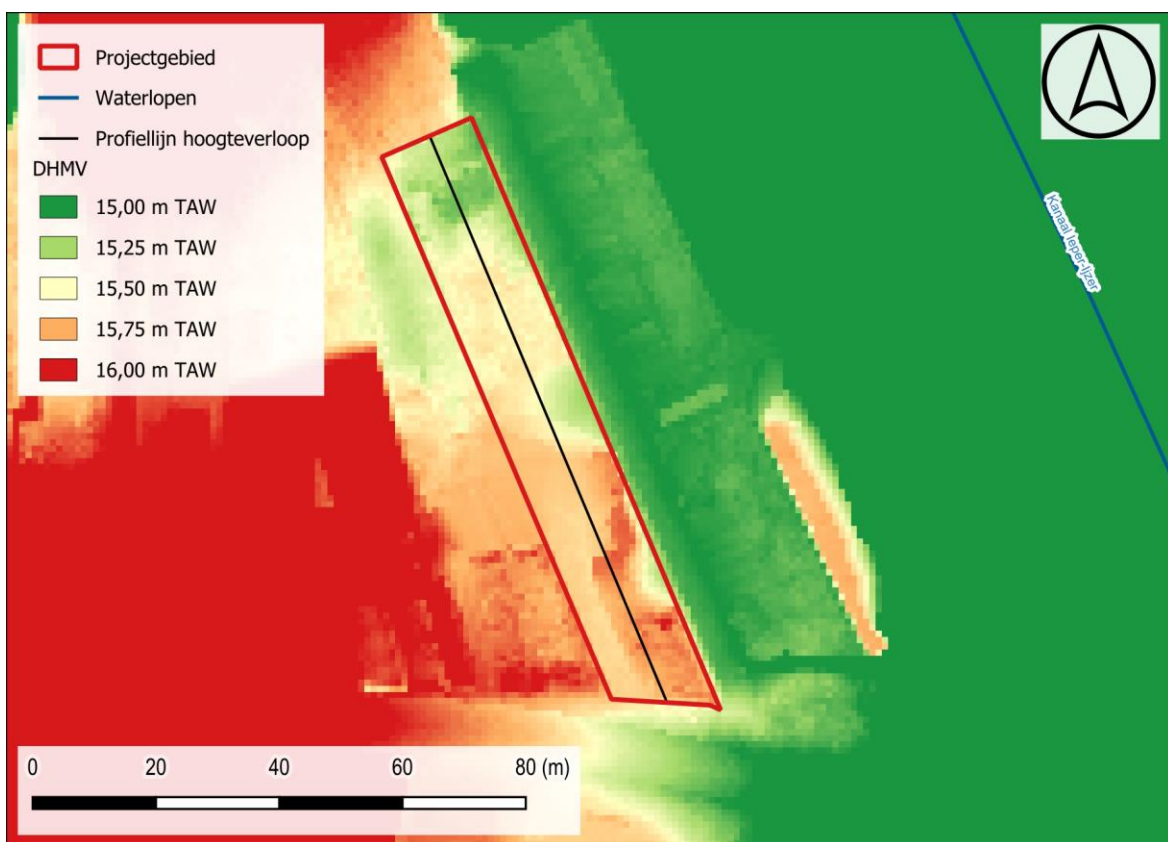
Figuur 7: Situering projectgebied t.a.v. de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

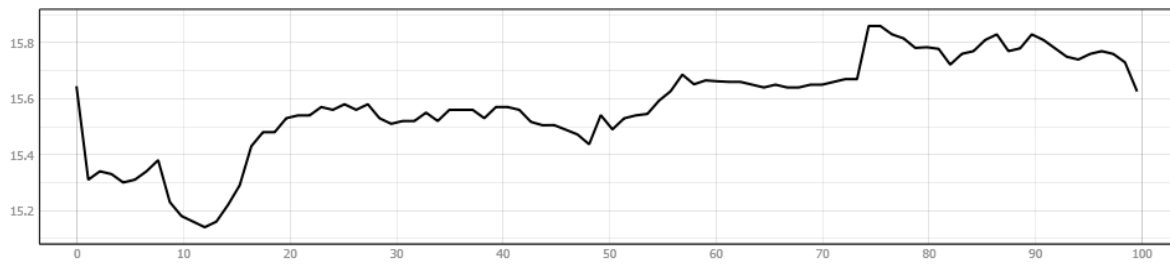
Figuur 8: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)

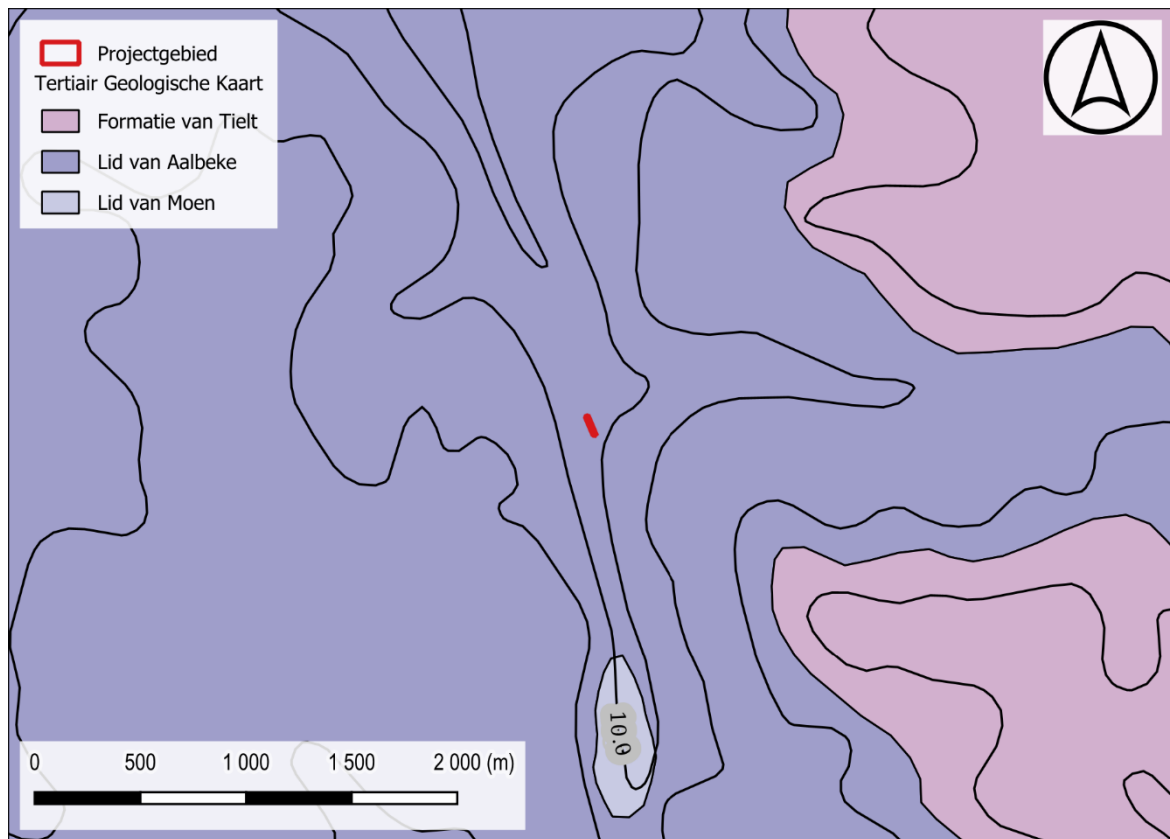
Figuur 9: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)

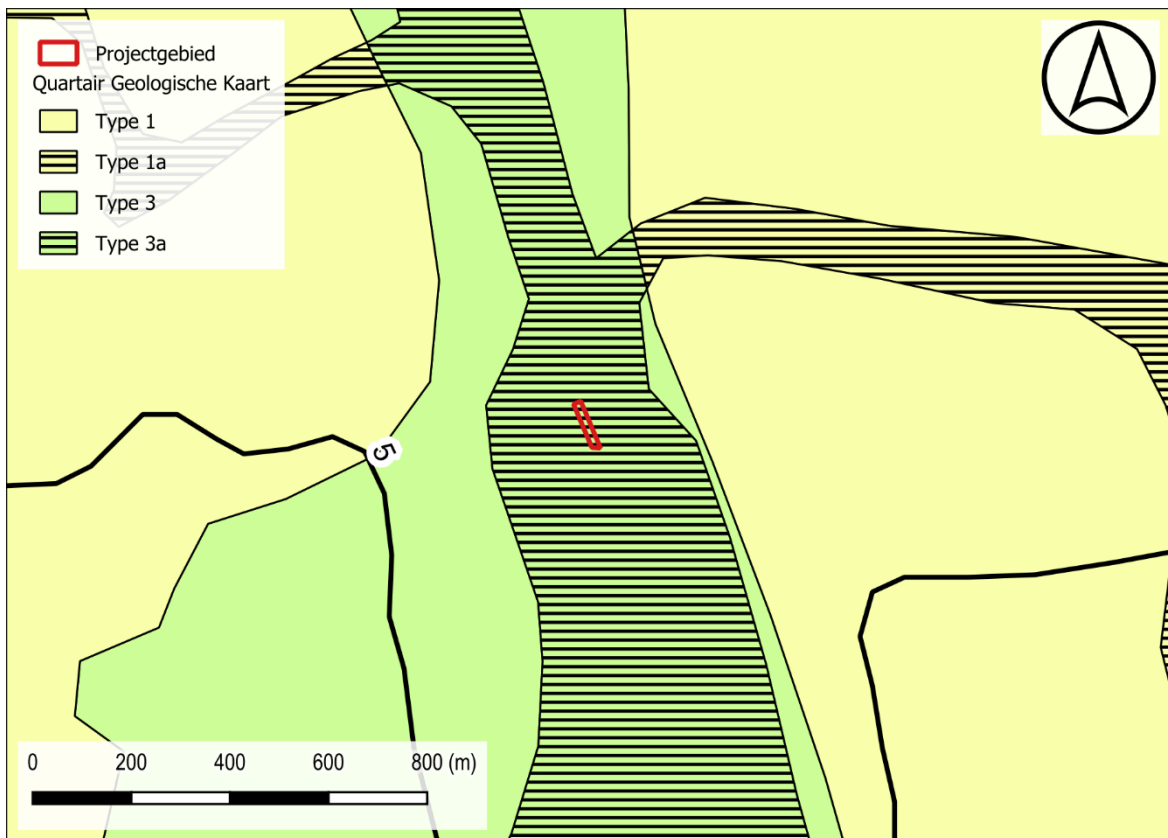
Figuur 10: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)

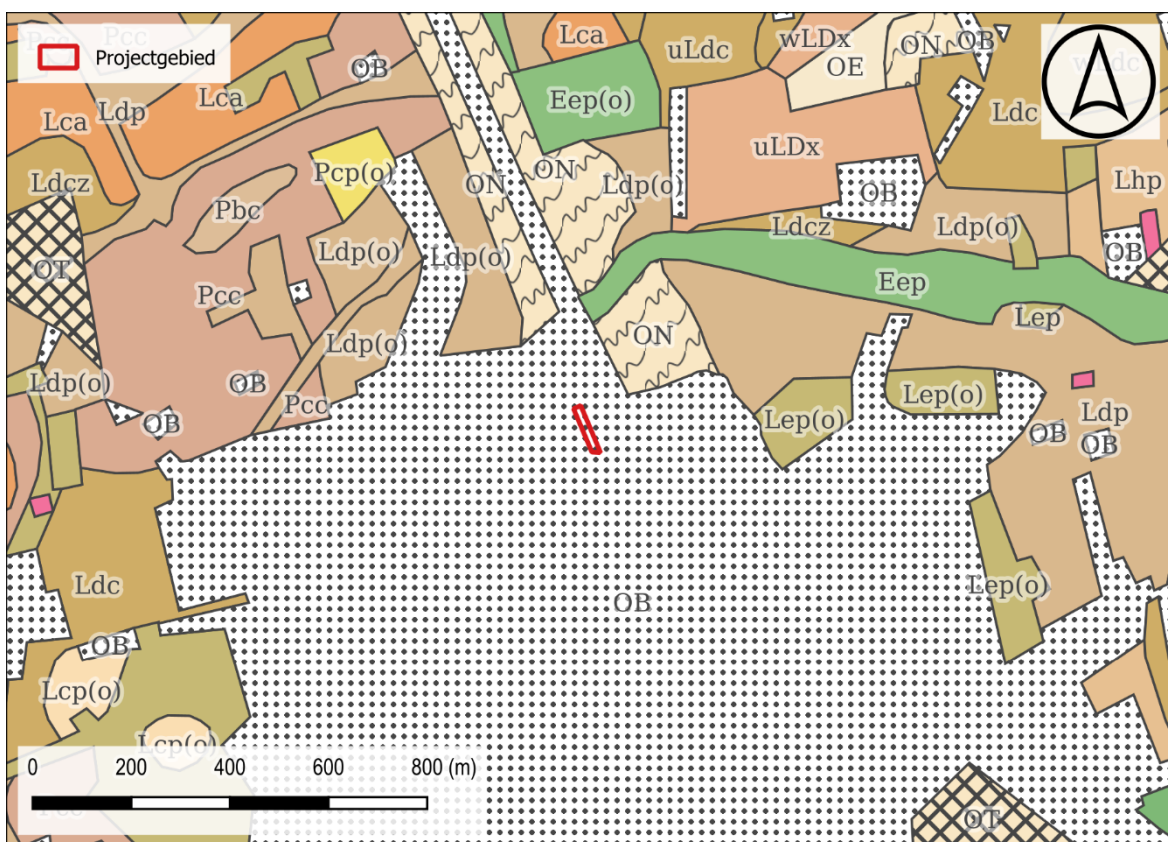
Figuur 11: Hoogteverloop NW-ZO

Figuur 12: Situering projectgebied t.a.v. Tertiair geologische kaart (© geopunt)

Figuur 13: Situering projectgebied t.a.v. Quartair geologische kaart (© geopunt)

Figuur 14: Situering projectgebied t.a.v. algemene bodemkaart van België (© geopunt)

1.2.2 Historisch kader

I. Ieper

In 1988-1989 voerde toenmalig stadsarcheoloog Johan Termote een systematisch historisch-geografisch en -topografisch onderzoek van de binnenstad uit. Gegevens uit historische, iconografische, bouwhistorische en geofysische onderzoeken werden samengebracht en aangevuld met microtopografische gegevens en boorgegevens. Dit onderzoek leverde heel wat nieuwe gegevens op m.b.t. de ruimtelijke ontwikkeling van de binnenstad.

De stad Ieper ontstond op de rechteroever van de rivier de Iepere, die ontspringt op de Lindenhoek ten zuiden van de Kemmelberg.² De vallei waarin de Iepere stroomde was aanvankelijk vrij nauw, maar ter hoogte van het Zaalhofplein en de huidige markt werd de vallei breder³. Aan oostzijde van deze vallei kwam een vlakke zandleemrug voor; vermoedelijk moet de vroegste bewoning hier gesitueerd worden. Het plangebied situeert zich op onderstaande kaart ten westen van de stroombedding van de Iepere, op de westelijke rand van het alluvium. Vermoedelijk was het terrein in deze periode en de periode daarvoor te nat voor permanente bewoning.

Figuur 15: Microtopografische kaart met aanduiding van het alluvium (TERMOTE 1990, fig. 2). Het projectgebied bevindt zich ten noordoosten van deze kartering.

² CORNILLIE 1950, 19.

³ TERMOTE 1990, 68.

De oudste vermelding van de *Villa Yprensis* gaat terug tot 1066, maar er zijn aanwijzingen dat de nederzetting teruggaat op een Karolingische *fiscus*⁴. De kern van de *villa*, de *curtis*, lag in de bocht van de Ieperse, nabij de kruising van de Elverdingestraat en de Lange- en Korte Meersstraat.⁵ De lokalisatie van de gracht rond de *curtis* en het aanpalende neerhof kon aan de hand van boringen vrij nauwkeurig bepaald worden. Vermoedelijk gaat de grafelijke motte, ten noorden van de markt, terug tot deze *curtis*.

1. *Curtis*: centrum van de bedrijvigheid van de *villa*

2. Neerhof met de Sint-Maartenskerk

3. Sceudelgracht

4. Semi-circulair domein, omgeven door een gracht

5. Semi-circulaire *portus* rond de Sint-Pieterskerk

6. Sint-Jacobskerk

7. Het Zaalhof

8. Neerhof van het Zaalhof

9. Grafelijke motte

Figuur 16: Ieper tijdens de 11de en 12de eeuw, (MUS 1998, fig. 2)

In de tweede helft van de 11de eeuw bestaan dus twee duidelijke kernen: de grafelijke *villa* met als kern de motteversterking en de Sint-Maartenskerk en daarnaast de *portus* (handelsnederzetting) gesitueerd rond de Sint-Pieterskerk. Het geheel is omgeven door de Sceudelgracht. De handelsnederzetting rondom de Sint-Pieterskerk ontwikkelde zich in de loop van de 10de eeuw en is reeds in 1127 verdedigd door een gracht. O. Mus beschrijft de interne structuur van de *portus*, waarvan de oppervlakte ca. 7 ha bedroeg⁶. De handelsnederzetting was toegankelijk via 2 poorten: de Noordpoort (in de Rijselstraat ter hoogte van de Kliniek der Zwartzusters) en de Zuidpoort (in de Rijselstraat nabij de Beurzestraat). Ten westen van de Sint-Pieterskerk liep ter hoogte van de huidige Rijselsestraat, op de rand van de hoge zandleemrug, een noord-zuidverbinding die de handelsnederzetting in 2 zones verdeelde. In het westen situeerden zich de commerciële en de bestuurlijke elementen. Het gaat om het marktplein en quasi recht tegenover de kerk de molen, de kraan en het vleeshuis. Nabij de Ieperlee stonden de pakhuizen met een aanlegplaats voor kleine schepen aan het einde van de Tegelstraat.

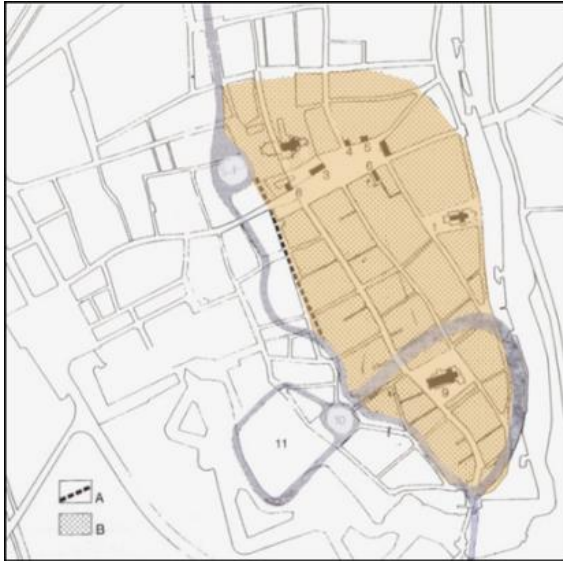
⁴ TERMOTE 1990, 68.

⁵ MUS 1998, 54.

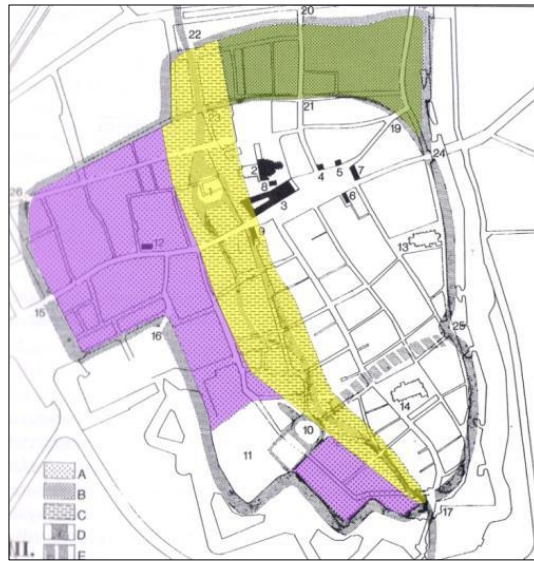
⁶ MUS 2010, 27-30.

De opgave van de grafelijke versterking ten voordele van het nieuwe handelscentrum leidt tot een conflict, dat uiteindelijk in het nadeel van de Sint-Pieters *portus* beslecht wordt.⁷ Aan de westzijde van de Ieper, in de onmiddellijke nabijheid van de Sint-Pieters *portus*, wordt een nieuwe grafelijke versterking opgericht. Deze vormt de kern van het latere Zaalhof.

Tussen 1128 en 1324 breidt de stad Ieper zich sterk uit: de grote bloei van de lakenindustrie leidde tot een grote bevolkingsgroei. In een eerste fase wordt de ruimte tussen de oorspronkelijke grafelijke versterking en de Sint-Pieters *portus* opgevuld, m.a.w. de terreinen ten oosten van de Ieper.⁸ Belangrijkste assen zijn het Schipleet aangelegd in het eerste kwart van de 12de eeuw, de Rijselsestraat en de Meensestraat.

Figuur 18: Ieper tijdens het tweede kwart tot het einde van de 12de eeuw. (Termote, 1990, fig. 3-II)

Figuur 17: Ieper aan het eind van de 13^e eeuw (Termote, 1990, fig. 3-III)

In het eerste kwart van de 13de eeuw worden ook de arealen ten westen van de Ieper verkaveld en geleidelijk ingenomen⁹. Het gaat om de terreinen ten noorden van de Boterstraat, ten noorden en ten zuiden van het Zaalhof (paars). In de eerste helft van de 13de eeuw wordt ook het alluvium van de Ieper bouwrijp gemaakt (geel). In de tweede helft van de 13de eeuw, vermoedelijk nog voor 1285, wordt ook het gebied ten noorden van de Surmont de Volsberghe-straat en de H. Cartonstraat binnen de stadsverdediging opgenomen (groen)¹⁰. De verdediging bestond in deze fase uit aarden wallen; enkel de stadspoorten waren opgebouwd uit (bak)steen.¹¹

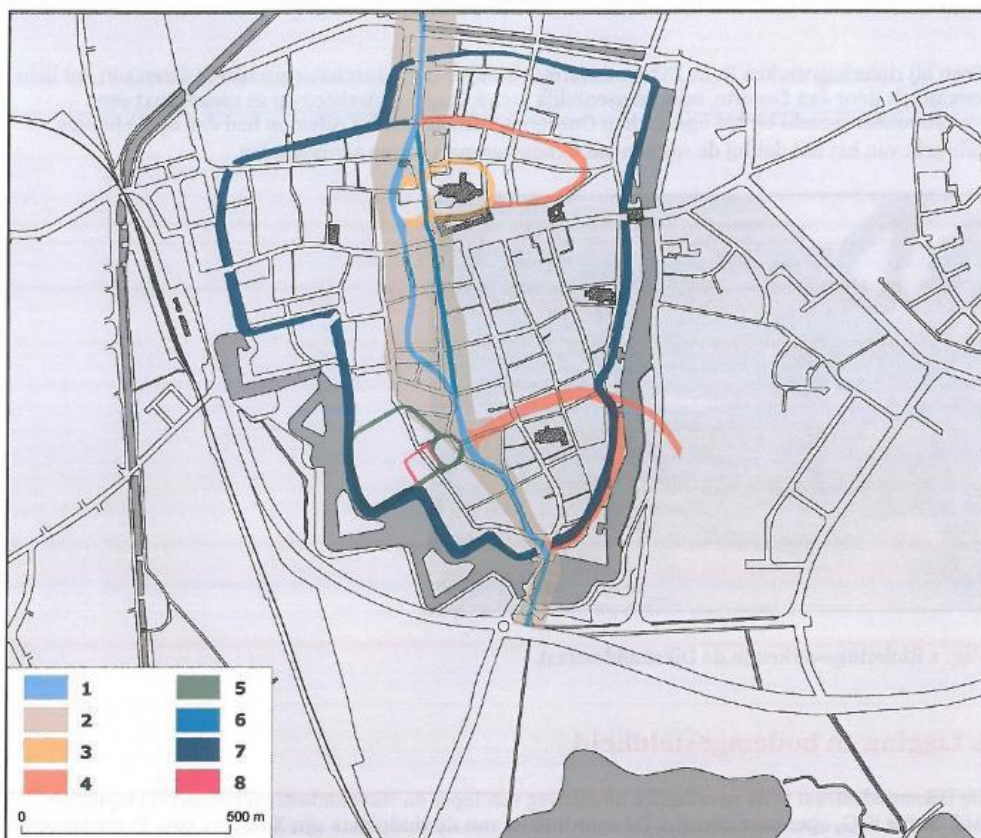
⁷ TERMOTE 1990, 68.

⁸ TERMOTE 1990, 68.

⁹ TERMOTE 1990, 68.

¹⁰ TERMOTE 1990, 68.

¹¹ TERMOTE 1992, 221-224.

Figuur 19: Projectgebied bij benadering op een reconstructiekaart van leper in de 13de eeuw door M. Dewilde

M. Dewilde situeert het plangebied buiten de omwalling van de eerste helft van de 13de eeuw.¹² In het rapport dat opgemaakt werd n.a.v. de registratie van de Diksmuidepoort beschrijft M. Dewilde dat bij de omwalling van de stad in de eerste helft van de 13de eeuw (vanaf 1214) een groter areaal werd ingenomen.¹³ De noordelijke uitbreiding moet volgens hem niet als een aparte fase, beëindigd voor 1285, beschouwd worden, maar als een brede omwallingsbeweging (1214-1267).

Het onderzoeksterrein situeert zich op basis van bovenstaande reconstructiekaarten in het noordwesten, iets buiten de eerste omwalling rond stadskern van leper.

Het plangebied situeert zich voor 1383 binnen de zogenaamde buitenparochies van leper. Zoals gesteld had leper zich tegen het einde van de 12e eeuw ontpopt als dé textielhoofdstad van Vlaanderen. Ook gedurende de 13e eeuw bleef die economische groei zich manifesteren in stadsuitbreiding, maar vanaf het midden van de eeuw vooral buiten het keurslijf van de omwalling, want de binnenstad bleek volgebouwd. Hierop ontstonden de buitenwijken met nieuwe parochiekerken. Er is binnen het plangebied dus een zekere verwachting naar bewoningssporen uit de volle middeleeuwen.

In 1383 vond het beleg van leper plaats, die een culminatiepunt vormde in een voor leper zeer gewelddadige 14e eeuw. Deze belegering door de Engelsen en de Gentenaars (in het kader van de spanningen met Frankrijk) sloot een fase uit de leperse geschiedenis af. De schade aan de stad en de omgeving was enorm. De buitenwijken, die in 1303 nochtans met

¹² Dewilde 2015, 6

¹³ Dewilde 2015

uiterste vesten waren omgeven, werden totaal verwoest. Omdat de heropbouw van deze wijken door de graaf van Vlaanderen, de Franse koning en het stedelijk patriciaat verboden werd, werden ca. 350 volders en ca. 800 wevers verplicht om zich binnen de stadsmuren te vestigen. Op die manier kon de productie van het laken efficiënter gecontroleerd worden en werd de productie van goedkoop laken onmogelijk gemaakt.

De kaart die de oudste situatie van het plangebied weergeeft is de gravure van Guillaume Du Tielt uit 1610. De kaart toont de stad bij het Beleg van Ieper door de Engelsen in 1383. Guillaume du Tielt zou zich voor de gravure geïnspireerd hebben op 2 oudere kaarten, die zelf gebaseerd waren op een schilderij uit het einde van de 15de eeuw¹⁴. De onderzoeker dient zich bewust te zijn van het feit dat deze stadsplattegrond uit het begin van de 17de eeuw een situatie van meer dan 200 jaar eerder weergeeft, wat onvermijdelijk tot gevolg heeft dat de kaart geen exacte reflectie is van de realiteit. Niettemin is de kaart uiterst interessant en biedt deze een inzicht in de toestand van het plangebied aan het eind van de 14de eeuw. Op de kaart is het moment vastgelegd waarop de buitenparochies onder de voet worden gelopen door de Engelsen. Deze kaart toont dat het projectgebied zich situeert tussen de eerste en tweede stadsgracht ter hoogte van de buitenwijken, ten noordwesten van de St. Jans kerk en ten oosten van de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Brielen.

Na de belegering van Ieper in 1383 door de Engelsen en de Gentenaars beval Filips de Stoute, hertog van Bourgondië, de vestingen terug aan te leggen en door middel van een muur te versterken. Deze Bourgondische versterking werd aangelegd op het eind van de 14e eeuw. De Bourgonische versterking bleef tot 1684 volledig intact, tot Vauban zijn tweede project – het gedeeltelijk bastionneren van de hoofdomwalling – uitvoerde. Gedurende het Spaanse bewind werden een aantal voorwerken gebouwd en werden de bestaande vestingswerken hersteld en verstevigd. Men voorzag aan de oostelijke stadszijde, die niet was uitgerust met flankeertorens, van zes demi-lunes en men bouwde tevens een voorwerk. Op een plan uit 1670 is de toestand te zien na de vestingswerken van de Spanjaarden. Het plangebied is te situeren ter hoogte van een sterk uitgebouwd hoornwerk, met grachten en muren, ten noorden van de stadskern, dat instond voor de bescherming van het havenhoofd aan het begin van het Kanaal Ieper-IJzer. Dit kanaal werd aangelegd ca. 1638-40. Hoewel het kanaal mogelijk werd aangelegd als poging om de stad te voorzien van een betere aansluiting met het bevaarbare waterwegennet, werd het in de 17de-18de eeuw blijkbaar voornamelijk voor militaire doeleinden gebruikt.

In 1678, tijdens één van zijn vele oorlogen, belegerde en veroverde Lodewijk XIV de stad. Meteen ging de Franse ingenieur, Sébastien Le Prestre de Vauban, aan het werk en ontwierp voor Ieper een vernieuwde versterking volgens het moderne gebastioneerde systeem.

¹⁴ Moerman 2010, 29

Om de stad Ieper te versterken werkte Vauban drie projecten uit, enkel de eerste twee werden uitgevoerd. Het eerste project behelsde het behoud van de bestaande, hoofdzakelijk Bourgondische omwalling zoals die door de Spanjaarden werd achtergelaten; Langs de buitenkant voorzag hij drie hoornwerken, twee contregardes en een ruim aantal lunetten. Rondom het geheel werd een bedekte weg met traversen en glacis aangelegd. In 1684 was het eerste project voltooid, in 1689 het tweede.¹⁵ Na het tweede project van Vauban situeert het projectgebied zich nog steeds ter hoogte van het muurwerk van het noordelijke voorwerk van de stadsversterking.

De Fransen bleven 34 jaar meester van de stad. In 1713, na lang onderhandelen, werd de stad Oostenrijks, maar met een speciaal statuut. Ieper maakte deel uit van de Barrièresteden die eventuele Franse agressies naar het noorden in toom moesten houden. Ieper behoorde bij de Oostenrijkse Nederlanden, het militaire gezag berustte bij de Nederlanders. Ook na de Franse bezetting ondergingen de Ieperse vestingen herhaaldelijk gedaantewisselingen. Op de Ferrariskaart is te zien dat het projectgebied zich nog steeds situeert aan de buitenzijde van de versterkingen.

Omwille van de enorme kostprijs gaf Jozef II opdracht om de vesting te ontmantelen. Vanaf 1794 begon echter een nieuwe Franse overheersing die zou duren tot 1814. De nederlaag van Napoleon in Waterloo hertekende de kaart van Europa en Ieper werd na het verdrag van Wenen onderdeel van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Onder het Hollandse bewind kreeg Ieper weer een strategische rol. De versterkingen werden grondig hersteld en vernieuwd. De Hollanders bouwden met gele bakstenen, terwijl Vauban indertijd de lokale, roodbakende klei gebruikte. Tot 1830 werd doorgewerkt om de vesting Ieper te herstellen.¹⁶

Op de Atlas der Buurtwegen van ca. 1840 is de voorloper van de huidige Diksmuidseweg te herkennen. Ten zuiden en westen van het projectgebied zijn enkel waterpartijen afgebeeld. Dit zijn vermoedelijk restanten van de eerdere grachten die behoorden tot de vestingswerken. De Vandermaelenkaart (ca. 1846-54) toont nog enkele van deze verdedigingsstructuren rondom het onderzoeksgebied. Het terrein zelf wordt op deze kaarten als onbebouwd afgebeeld.

Na de Eerste Slag bij Ieper (19 oktober – 22 november 1914) sloeg de bewegingsoorlog om in een patstelling in de loopgraven in de Westhoek. Het front kwam in een wijde boog rondom Ieper – de Ieperboog of *Ypres Salient* – te liggen. Het projectgebied lag in die periode op circa 4,5 kilometer achter de geallieerde linies bij Hill 60.

Op 22 april 1915 lanceerden Duitse troepen vanuit hun voorste linies in de noordelijke Ieperboog een aanval met chloorgas. De geallieerden werden door deze actie verrast en in de paniek ontstond een bres in de linies. Duitse troepen slaagden erin om op sommige punten tot wel 4 kilometer ver door te stoten in de noordelijke Ieperboog.¹⁷ Na een maand van gevechten was de verwachte Duitse doorbraak in de Ieperboog er niet gekomen, de frontlijn stabiliseerde opnieuw. Voor het projectgebied was de belangrijkste implicatie dat het nu op slechts 2.5 km achter de frontlijn kwam te liggen en meer onder Duits vuur kwam te liggen.

¹⁵ Opsommer, R. 2008.

¹⁶ Opsommer, R. 2008.

¹⁷ Edmonds 1928

Op 31 juli 1917 startte de Derde Slag bij Ieper. Dit grootschalige offensief had al bedoeling om doorheen de patstelling van het Westelijke Front heen te breken en op te rukken naar de haven aan de Belgische kust waar de Duitsers hun onderzeebootbasissen hebben. Als gevolg van het offensief schoof de frontlijn steeds verder oostwaarts op, tot uiteindelijk op 10 november 1917 het gefaalde offensief werd stopgezet nadat Passendale werd bereikt. Aan het einde van het offensief lag het projectgebied voor een periode van enkele maanden op geruime afstand achter de Britse frontlijn.

Door de Russische Revolutie en de ineenstorting van het Russische leger kreeg Duitsland eind 1917 maar met één front meer te maken. Als gevolg hiervan kwamen grote hoeveelheden troepen vrij en plande het Duitse leger nogmaals een offensief om de kanaalhavens aan de Noord-Franse kust te bereiken vooraleer verse Amerikaanse troepen aan het Westelijke Front ingezet konden worden. Op 9 april begon in Vlaanderen *Operatie Georgette* onder leiding van Ludendorff. Vanaf 12 april trokken de Britten een groot deel van hun troepen terug uit de volledige Ieperboog en hielden ze slechts enkele voorposten bezet. Op 25 en 26 april wordt zwaar gevochten om de Kemmelberg in het zuiden van de Ieperboog. Het offensief loopt echter opnieuw vast, in minder dan een maand tijd wordt volledig het terrein vrijgegeven dat veroverd werd tijdens de Derde Slag bij Ieper.¹⁸

Gelet op de ligging van het plangebied nabij het front contact opgenomen met Dr. Birger Stichelbaut (UGent). Volgens hem zijn binnen de projectgrenzen geen ingegraven structuren uit WO I te zien op de luchtfoto's en loopgravenkaarten. Het terrein was na WO I herschapen tot een kraterlandschap.¹⁹

De sequentie orthofoto's geeft een duidelijk ontwikkeling weer. Reeds op de luchtfoto van 1971 zijn de gebouwen van het huidige rouwcentrum en het residentiële gebouw aan de straatkant te herkennen. De noordwestelijke helft doet dienst als tuinzone. Omstreeks 2012 worden de centraal gelegen structuren vernieuwd en wordt tevens een terras en parking aangelegd ten noorden van het gebouw. Sindsdien is weinig noemenswaardige evolutie waar te nemen.

¹⁸ Edmonds 1937

¹⁹ Na persoonlijke contactopname op 20 november 2024.

Figuur 20: Plan van Guillaume Du Thielt, 1383 (Stadarchief Ieper)

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op een plan met de toestand van 1670 (Bron: Stadsarchief Ieper).

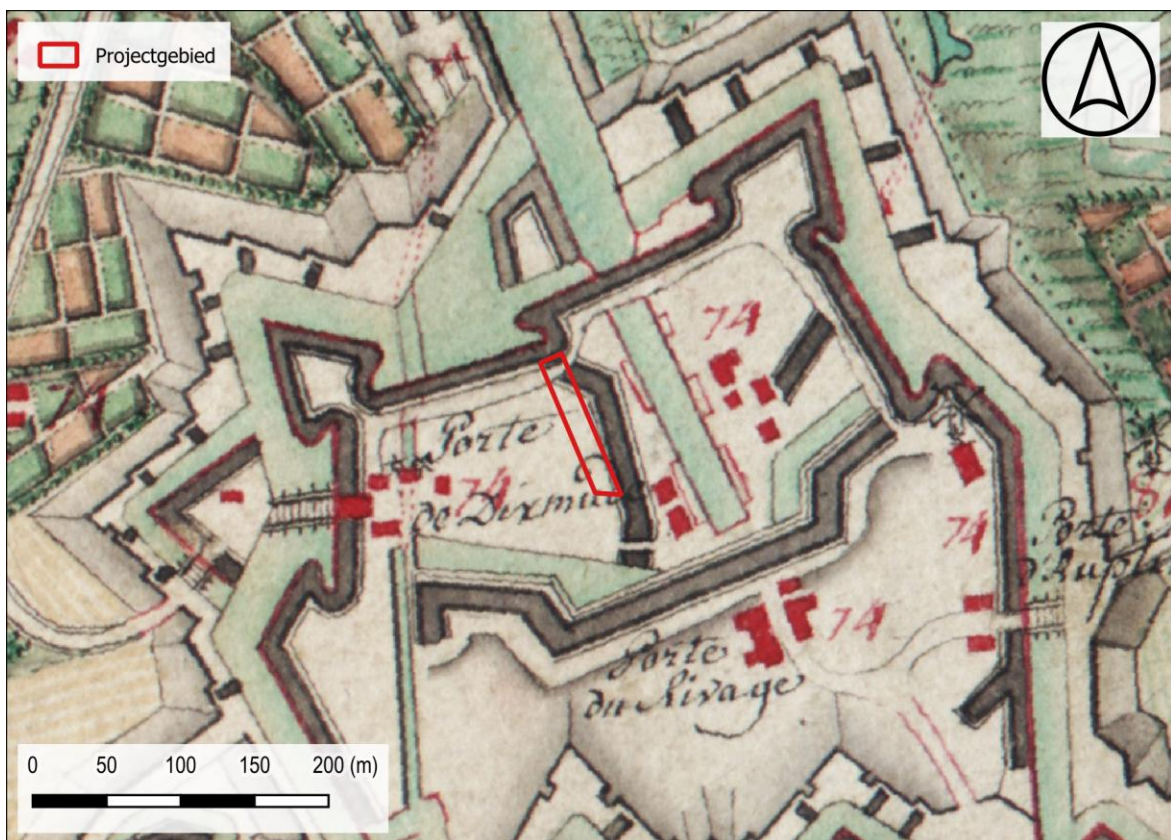
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op een plan met de toestand van 1684 (Bron: Stadsarchief Ieper).

Figuur 23: Projectgebied bij benadering weergegeven op het plan van De Wit, 1690. (stadsarchief Ieper).

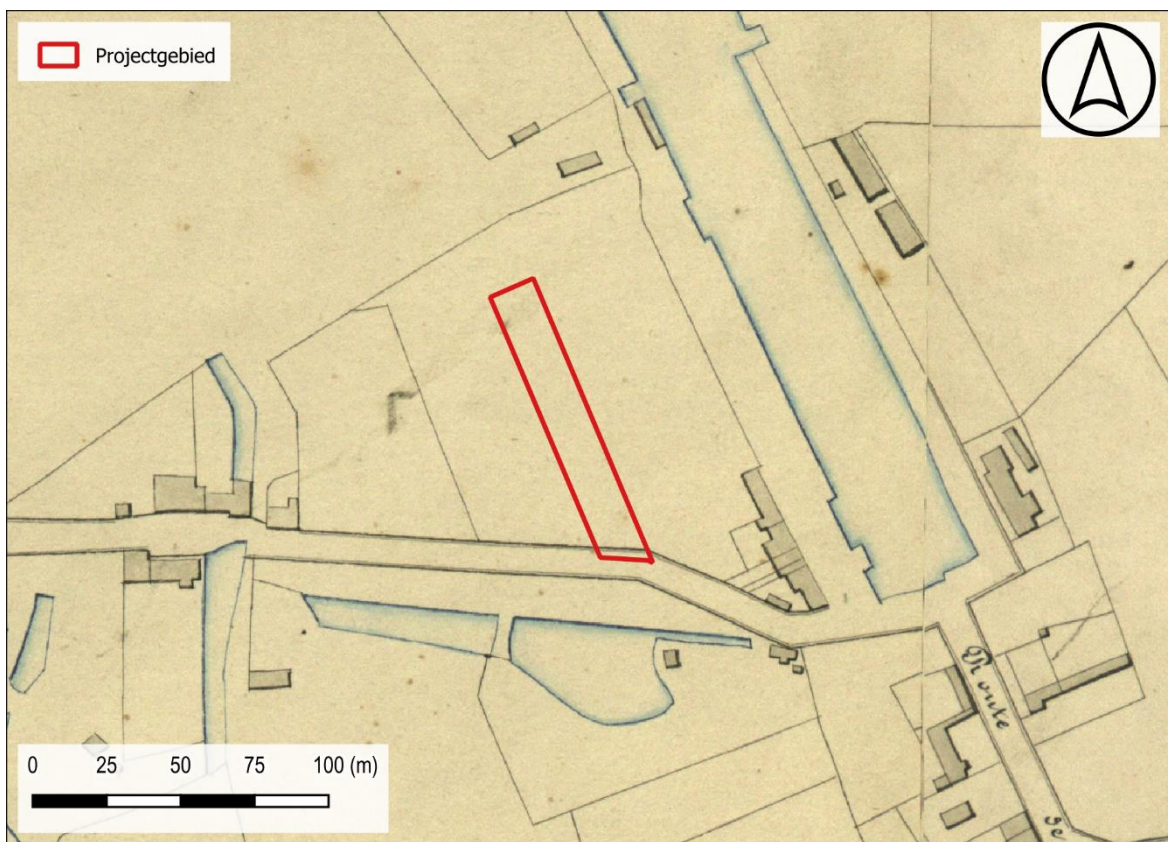
Figuur 24: Situering projectgebied t.a.v. Ferrariskaart d.d. 1771-1778 (© geopunt)

Figuur 25: Situering projectgebied t.a.v. Ferrariskaart d.d. 1771-1778 (© geopunt)

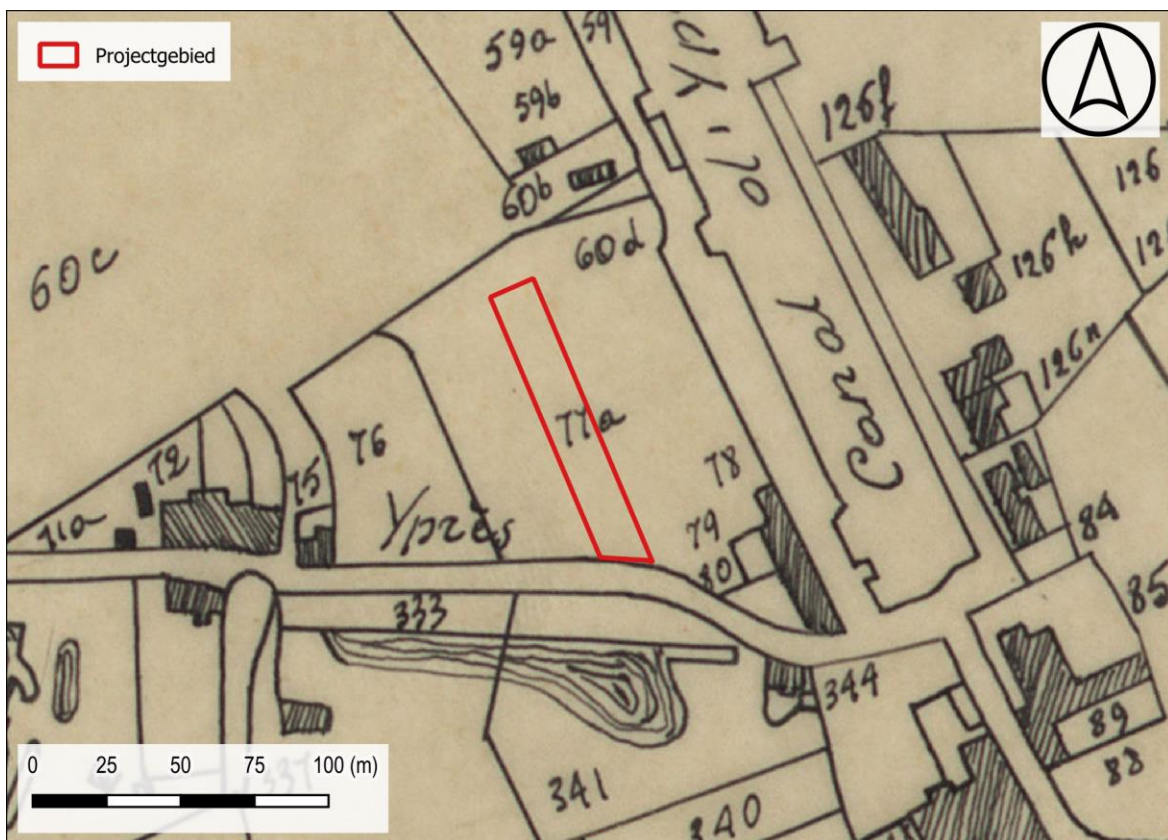
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op een plan met de toestand van 1830 (Bron: Stadsarchief Ieper).

Figuur 27: Situering projectgebied t.a.v. Atlas der Buurtwegen d.d. 1840 (© geopunt)

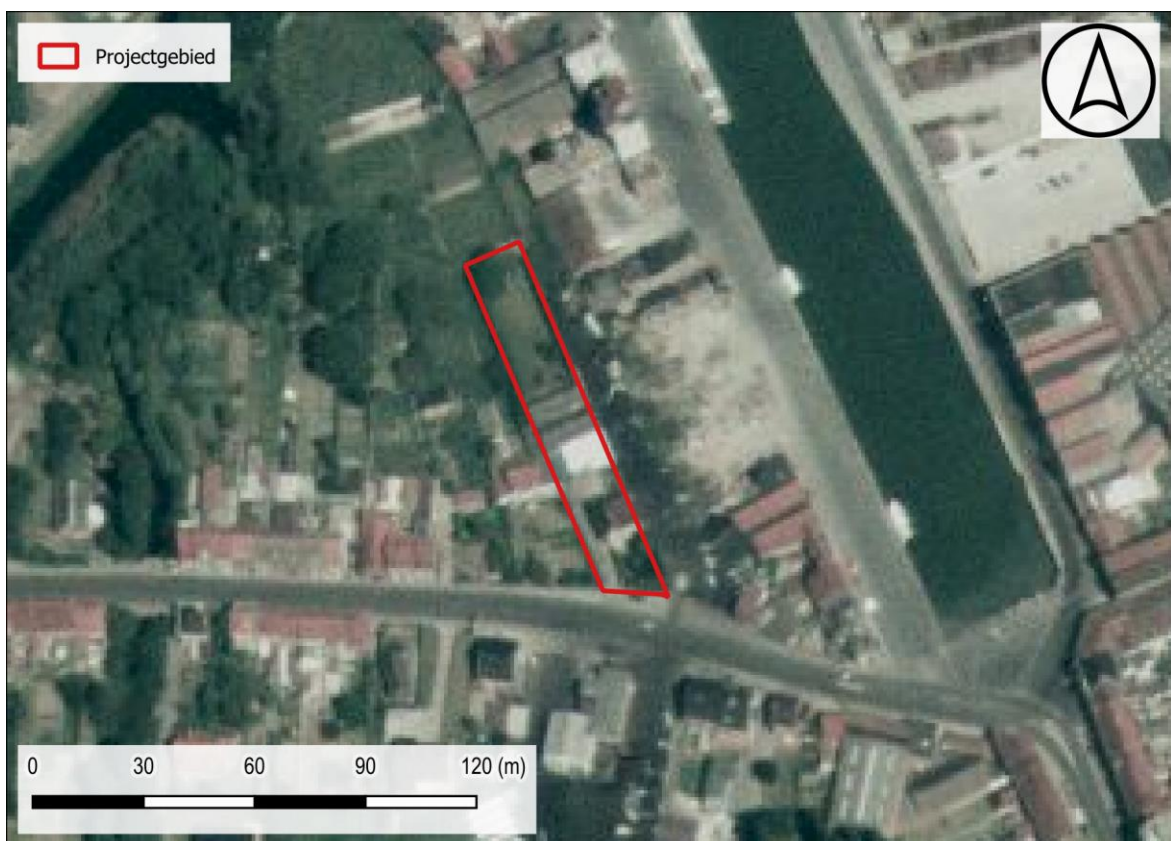
Figuur 28: Situering projectgebied t.a.v. Vandermaelenkaart d.d. 1846-1854 (© geopunt)

Figuur 29: Situering projectgebied t.a.v. Poppkaart d.d. 1842-1879 (© geopunt)

Figuur 30: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 1971 (© geopunt)

Figuur 31: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 1979-1990 (© geopunt)

Figuur 32: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2000-2003 (© geopunt)

Figuur 33: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2008-2011 (© geopunt)

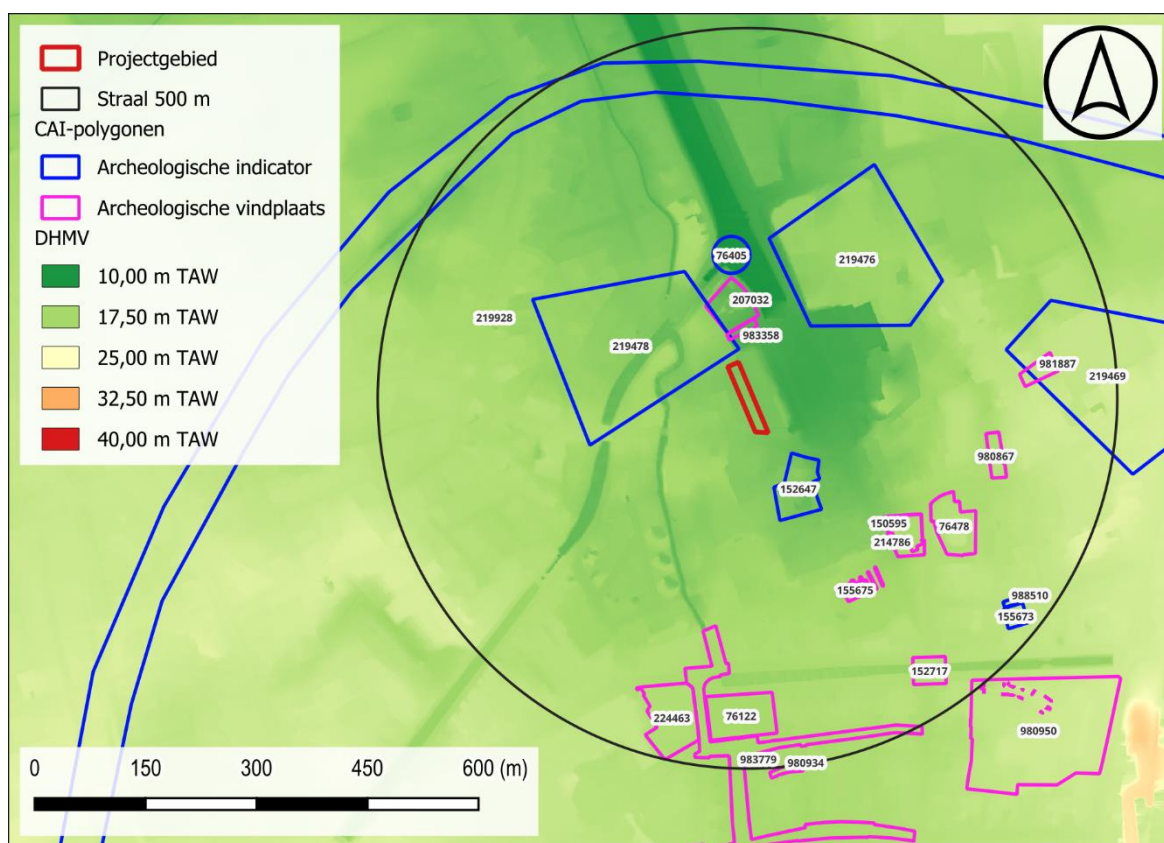
Figuur 34: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2012 (© geopunt)

Figuur 35: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2022-2023(© geopunt)

1.2.3 Archeologisch kader

In de ruime omgeving van het plangebied werd reeds op meerdere locaties onderzoek verricht. Ten noorden van het onderzoeksgebied, aan de Westkaai, werden bij vlakdekkend onderzoek restanten opgegraven van een voorwerk van de Vaubanvesten. Dit betrof onder meer zwaar gefundeerde bakstenen muren. Tijdens dit onderzoek werden eveneens 2 baksteenovens onderzocht. Bij een werfcontrole op een perceel dat in het zuiden aansluit bij deze opgraving werden tevens enkele bakstenen steunberen in kaart gebracht. De meerderheid van de gekende waarden is echter te situeren ten zuiden van het onderzoeksgebied. Dit betreft voornamelijk resten van wonen en werken in de middeleeuwse en vroegmoderne stad. Naast resten van bewoning en ambachtelijke activiteiten werden op meerdere locaties ook restanten van de jongere stadsversterkingen omheen leper in kaart gebracht. Bij onderzoek doorheen de binnenstad worden regelmatig ook relictten uit WOI aangetroffen. Dit betreft voornamelijk loopgraafsegmenten, impactkraters en uitrustingsstukken.

Figuur 36: Situering projectgebied op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (©Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

76122	Opgraving Late middeleeuwen: sluisconstructie waardoor het leperleed de stad verliet, opgebouwd uit zandsteen en baksteen, kleine aanlegkade, onderdeel (oostelijke hoek) van de Vauban-versterking (doorgang in een bastion van de nieuwe vestingsmuur opgenomen), de muurkern bestaat uit rode baksteen, de binnenzijde van de hoek was als een kazemat ingericht
-------	---

	Bron: Termote J. (1988) Ieper (W.-VI.): stadsarcheologisch onderzoek, in: Archeologie 1988/2, p. 183.
76478	Mechanische prospectie Late middeleeuwen: afvalkuilen, hoorden vermoedelijk tot het gehucht Sint-Jansparochie, oude loopvlakken volledig verdwenen door nivellerings- en puinlagen van kort na WOI, terminus antequem: gehucht werd in 1383 vernield Bron: Termote J. (1988) Ieper (W.-VI.): Stadsarcheologisch onderzoek, in : Archeologie 1988/2, p. 182.
150595	Mechanische prospectie Volle middeleeuwen: Cultuurlaag Late middeleeuwen: enkele kuilen paalkuilen en een ophogingspakket. Op basis van het aardewerk te situeren in de 13e-14e eeuw. 16de eeuw: massieve grachstructuren, die lijken overeen te komen met de grachten van het Spaanse bastion. Nieuwe tijd: muren die teruggaan naar de postmiddeleeuwse stadsversterking Nieuwste tijd: muren die in verband kunnen gebracht worden met de vroegere gebouwen van de firma Picanol Bron: Baeyens N., Vanden Borre J. 2014: Archeologie prospectie met ingreep in de bodem, Ieper Kattekerkhof - Polenlaan, BAAC-Vlaanderen Rapport 117, Gent.
152717	Mechanische prospectie Late middeleeuwen: Onderste vulling van de stadsgracht. 17de eeuw: verschillende muren die wellicht kunnen geassocieerd worden met de postmiddeleeuwse stadsversterking, resten van een brugpijler, van de brug over de stadsgracht. Onbepaald: massieve muurfunderingen Bron: Bartholomieux B. 2017: Archeologische opgraving Ieper Diksmuidestraat (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport, Ingelmunster.
155675	Mechanische prospectie Late middeleeuwen: hoek van een gracht van het hoornwerk (doorsnijdt andere laatmiddeleeuwse en postmiddeleeuwse sporen), beschoeide gracht van een mestkuil, artisanale zone (terrein is zwaar geremanieerd: grachten, greppels, grote en kleine kuilen, stortpakketten, brandsporen), veel lakenloodjes gevonden 17de eeuw: eerste gebouwsporen, de weg was deels opgeruimd door het graven van een geknikte gracht, die vermoedelijk deel uitmaakte van de Vaubanversterking, naast de weg was een bakstenen riolering ingegraven die korfboogvormig was afgewerkt Onbepaald: menselijk skelet, ten zuiden van het huis: hoefijzervormige oven en een klein bijgebouwtje

	Bron: Dewilde, M. & Wyffels, F. 2007: Vauban in Ieper (W.VI.), Archaeologia Mediaevalis 30, 56-58.
207032	Mechanische prospectie 17de eeuw: zware NO-ZW georiënteerde bakstenen muur, onderdeel van de 17e eeuwse stadsversterkingen. Op sommige plaatsen geheel of gedeeltelijk uitgebroken, baksteenovens, vermoedelijk te relateren aan de aanleg van de Vaubanversterkingen. 2 muren, opgetrokken in baksteen en krijthoudende kalksteen, wellicht deel uitmakend van de Vaubanversterking. 19de eeuw: muren, vloeren, mogelijk eveneens een beerput in sleuf 1. In sleuf 2 een kelderruimte. Nieuwe tijd: Muren 3 en 4, met zekerheid jonger van muren 1 en 2. Opgetrokken in gele polderbaksteen. muursegment, jonger dan de Vaubanversterking. Nieuwste tijd: 2 ovens voor baksteenproductie. Onbepaald: grote kuil of gracht, zonder diagnostisch materiaal. Wel het oudste spoor aangetroffen op de opgraving gezien de stratigrafie. Bron: Boncquet T. 2013: Archeologisch vooronderzoek Westkaai (Ieper), Ruben Willaert rapport 56, Sijsele.
214786	Opgraving Volle middeleeuwen: enkele greppels in functie van afwatering, een aantal paalkuilen Late middeleeuwen: structuur op bakstenen poeren, tweetal ronde structuren uit baksteen met centraal een verbrande laag. Mogelijk te relateren aan de lakennijverheid. dik ophogingspakket met vondsten van de 13e tot de 15e eeuw. 17de eeuw: militaire vestinggracht, mogelijk in verband te brengen met de Spaanse versterking aangelegd in de periode 1634-1640. Bron: Claus A., Vanoverbeke R. 2016: Archeologische opgraving Ieper-Polenlaan, BAAC Vlaanderen rapport 298, Gent.
224463	Mechanische prospectie WOI: een loopgraaf met NW-ZO oriëntatie, Een bomkrater oversnijdt de loopgraaf en heeft een diameter van 1,3 m. Bron: Marie Lefere, Fedra Slabbinck, 2018: Basculestraat (Ieper, West-Vlaanderen), Archeologienota deel 1: resultaten van het bureauonderzoek, Deel 2: resultaten van het proefsleuvenonderzoek, Ruben Willaert bvba, Sint Michiels-Brugge. Literatuur (2018)
980867	Mechanische prospectie 17de eeuw: Binnen het plangebied werd enkel de rand van de vestingsgracht aangesneden. Op basis van het aangetroffen materiaal werd deze pas in de 20e eeuw volledig gevuld. Het was niet mogelijk om na te gaan hoe diep of hoe breed de gracht oorspronkelijk was.

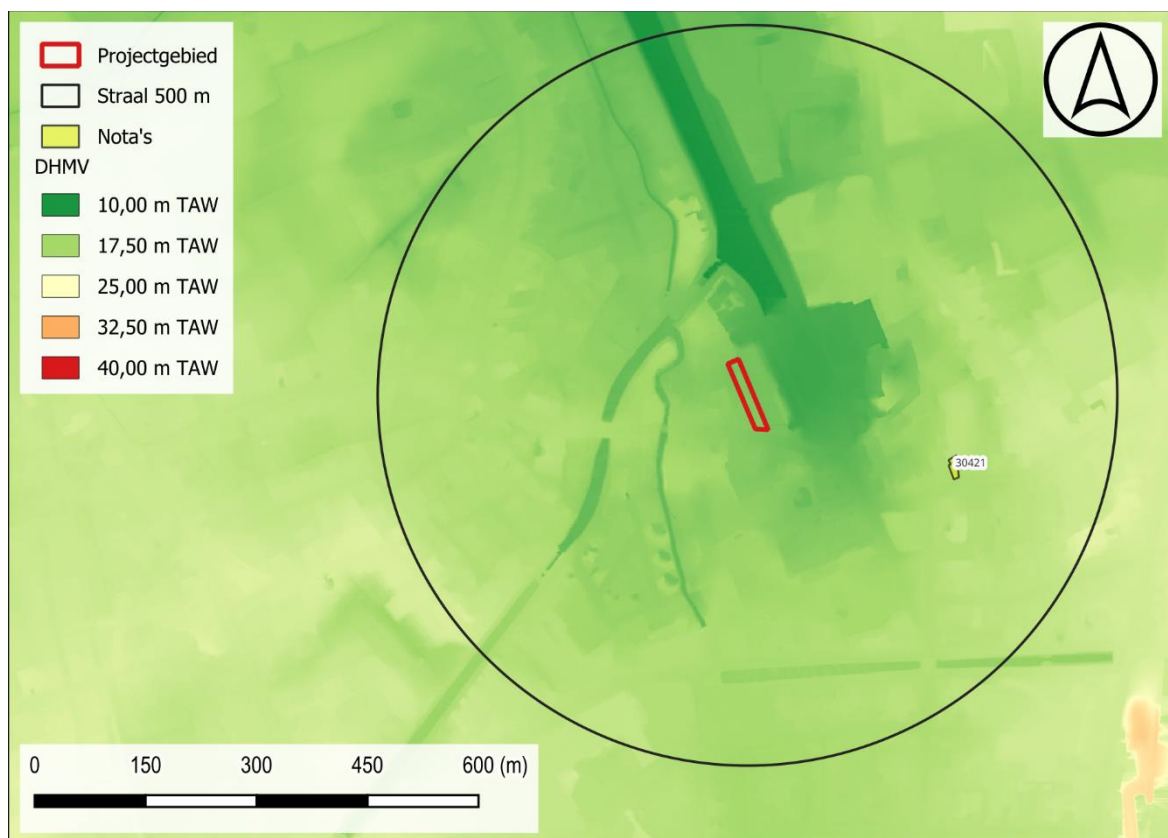
	WOI: Er werd één bomkrater aangetroffen met een diameter van 1m. Daarnaast werd er ook een onontplofte Duitse artilleriegranaat van 15cm aangetroffen. Bron: De Brandt R. & Ghyselbrecht E., 2020: Ieper, Brugseweg 41-43 (Ieper, West-Vlaanderen), Sint-Michiels-Brugge.
980934	Opgraving 14de-15de eeuw: Het gaat hierbij om de resten van een bakstenen muur, een ophogingslagen, cultuurlagen en enkele kuilen. Voor de aangetroffen muur gaat het waarschijnlijk om de resten van de Sint Niklaaskapel. twee ruime kelders, muren. Bron: Weyts L. & Vanhoutte C. 2020: Archeologische opgraving Ieper - Kaaistraat 17 (prov. West-Vlaanderen). Archeologische opgraving archeologierapport, Ingelmunster.
980950	Mechanische prospectie 13de eeuw: Het kalkmortelniveau is vermoedelijk als een werkvloer te beschouwen. Wellicht is dit niveau te associëren met het ontstaan van de eerste bebouwing in deze zone. Binnen een ophogingslaag werd ook een aardewerkpakket aangetroffen met daarin een pot vervaardigd in fritware uit Syrië (luxewaar). Tussen de scherven in het aardewerkpakket werd namelijk zowel houtskool, verbrand botmateriaal als verschillende houtfragmenten aangetroffen. In totaal werden 5 fragmenten leer en 1 fragment menselijk bot ingezameld. Nieuwe tijd: bakstenen riool, toevoerkanaal in oostelijke deel van het terrein, in noordwestelijke hoek een bakstenen waterput. Aangeduid als gebied geen archeologie sinds 30-06-2021 Bron: DE GRUYSE J., EGGERMONT S., VAN DEN DORPEL A. & WILLAERT A. 2020: Ieper, Hoge Wiertjesgracht (Ieper, West-Vlaanderen). Deel 1: eindverslag, Sint-Michiels-Brugge. Eindverslag (archeologieportaal) (2020)
981887	Mechanische prospectie WOI: Er werden twee bomkraters aangetroffen op een kleine afstand van elkaar. De ene had een diameter van 45 cm, de andere een diameter van 87 cm. Er werd geen vondstmateriaal in aangetroffen. Bron: Vanhercke J. 2020: Nota Paddevijverstraat 10 (Ieper, West-Vlaanderen), Sint-Michiels-Brugge.
983358	Controle van werken 17de eeuw: Wat betreft de muurresten ter hoogte van de noordelijke perceelsgrens, wordt de interpretatie -op basis van de waarnemingen op het aanpalende perceel- aangehouden. De structuren maken deel uit van vestingstructuren en zijn wellicht te interpreteren als steunbeerelementen. Eerste helft 19de eeuw: gracht Bron: Eggermont S. & De Gryse J. 2021: Westkaai 33 (Ieper, West-Vlaanderen), rapportering werfbegeleiding, Sint-Michiels-Brugge.
983779	Mechanische prospectie

	Late middeleeuwen: Naar alle waarschijnlijkheid zijn de diepe, antropogeen aangebrachte pakketten toe te schrijven aan de opvulling van vestinggrachten of van de toenmalige loop van de Ieperlee. Aan de noordkant van de werkput werden direct onder de wegverharding de resten van een massieve (vesting)muur aangetroffen. Deze structuur kon in twee fasen worden onderverdeeld: deels Hollandse vesting (vanaf 1815) (gele baksteen, 21x10x5 cm); deels Franse vesting (Vauban, vanaf ca. 1645) (rode baksteen). Mestkuilen, oude kade en kademuren, hardvloer, houten staken en houten planken 19de eeuw: In elk van de sporenbevattende werkputten werd de oostelijke oever van een oude loop van de Ieperlee aangesneden. Tijdens het onderzoek werden geen noemenswaardige oeverstructuren blootgelegd. Het enige noemenswaardige spoor was een aanplempingsniveau van één van de oude oever, waterput Nieuwe tijd: een bakstenen waterput en een bakstenen beerput Bron: Demoen, D., Vanoverbeke, R. en Pieters, T. 2022: Eindrapport Ieper-Ieperlee Lot 2B Fase 2, Rapport 1945, Bassevelde.
--	---

II. Archeologische indicatoren

76405	Toevalsvondst Midden-Romeinse tijd: een duponius van Antoninus Pius Bron: Termote J. (1988) Ieper (W.-VI.): romeinse munt, in: Archeologie 1988/2, p. 168.
152647	Historische studie Late middeleeuwen: Begijnhof
155673	Toevalsvondst 17de eeuw: een muur, die deel uitmaakte van het hoornwerk van Torhout
219469	Indicator cartografie/Erfgoedonderzoek Middeleeuwen: Deze dubbele grachten situeren zich ongeveer ter hoogte van de keelzijde van de lunet en hebben eenzelfde oriëntatie. De afstand tussen beide grachten bedroeg 5 meter. De ene gracht was 3,5m breed, de breedte van de andere gracht kon niet bepaald worden daar de noordkant van het spoor zich in de noordwestelijke putwand bevond. 19de eeuw: Klein half-maanvormig verdedigingswerk deel uit makend van de Ieperse buitenwerken. Op de Vandermaelenkaart (1846-1854) zien we drie halfmaanvormige verdedigingswerken die deel uit maken van de buitenste verdedigingsgordel rond de stad Ieper. Twee van deze structuren (de meest westelijke) zijn de restanten van de vroegere bastions van de Vauban stadsomwalling. De meest oostelijke lunet lijkt een oudere meer naar het noorden gelegen voorganger te vervangen. Nieuwe tijd: Dwars over de grachten bevond zich een sleufvormig uitbraakspoor van een rechthoekige structuur, haaks en parallel met de grachten, met in het midden een opening. Onder het uitbraakspoor bevonden zich een aantal aangepunte houten palen.

219476	Erfgoedonderzoek 17de eeuw: Klein half-maanvormig verdedigingswerk deel uit makend van de leperse buitenwerken. Op de Vandermaelenkaart (1846-1854) zien we drie halfmaanvormige verdedigingswerken die deel uit maken van de buitenste verdedigingsgordel rond de stad Ieper. Twee van deze structuren (de meest westelijke) zijn de restanten van de vroegere bastions van de Vauban stadsomwalling.
219478	Indicator cartografie 17de eeuw: Klein half-maanvormig verdedigingswerk deel uit makend van de leperse buitenwerken.
219928	Indicator cartografie Late middeleeuwen: tweede stadsomwalling genaamd 'uiterste vesten' ter beveiliging van de buitenparochies.
988510	Toevalsvondst 17de eeuw: Hoek van een bastion van de laat-17de-eeuwse Vaubanversterking (onderdeel van het hoornwerk van Torhout).

Figuur 37: Situering projectgebied op het DHMV met aanduiding van de (Archeologie)nota's en eindverslagen (©Geopunt).

III. Onderzoek nog niet opgenomen in de CAI

30421	Brugseweg 31
-------	--------------

	Proefsleuven en proefputten Tijdens het proefputtenonderzoek konden in totaal zo'n 7 grondsporen geregistreerd worden. Het gaat om 6 kuilen en één greppel. Daarnaast zijn ook 5 lagen geregistreerd. Het vondstmateriaal plaatst de sporen in de late middeleeuwen of vroegmoderne tijd. Het gaat om verschillende kuilen die mogelijk te linken zijn aan de (achter)erven van de laatmiddeleeuwse bewoning bij de stadsuitbreiding in de 13de eeuw en de ontwikkeling van de Sint-Jansparochie. Bij uitbreiding zou het projectgebied gelegen zijn op of op de rand van het kerkareaal van de Sint-Janskerk en kunnen deze grondsporen mogelijk ook hieraan gelinkt worden. Daarnaast zijn verschillende puinpakketten en ophogingspakketten aangetroffen. Deze kunnen potentieel gelinkt worden aan de aanleg en afbraak van de vestingen of aan de Eerste Wereldoorlog. Bron: https://loket.onrorenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/30421
--	---

1.3 SYNTHESE FASE BUREAUONDERZOEK

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwbouwproject aan de Diksmuidseweg 6 te Ieper. Het plangebied is ca. 1570 m² groot en wordt ingenomen door de gebouwen van een rouwcentrum en groenzones. In eerste stap worden enkele kleinere gebouwen in het zuiden van het plangebied gesloopt. Vervolgens wordt een nieuwbouwwolume met bijhorende verharding en infrastructuur gerealiseerd. De geplande ingrepen beslaan een gecombineerde oppervlakte van ca. 664 m².

De stad Ieper is gegroeid vanuit een nederzetting langs de vallei van de Ieperlee. Het onderzoeksgebied bevindt zich in het noorden van de stad, binnen het oorspronkelijke alluvium van de rivier waarin ook het kanaal tussen Ieper en de IJzer is uitgegraven. De Quartairgeologische kaart geeft ter hoogte van het onderzoeksgebied een profiel weer waarvan de top bestaat uit fluviatiele afzettingen van het Holoceen. De bodemkaart geeft ter hoogte van het plangebied geen informatie weer. Langsheen het kanaal zijn opgehoogde zones weergegeven. Ook ter hoogte van het plangebied doet het beeld van het DHVM vermoeden dat er reeds maaiveldwijzigingen zijn uitgevoerd. Het sediment bestaat zeer waarschijnlijk uit hydromorfe zandleem of klei. Vanwege de zeer natte situatie kan redelijkerwijs aangenomen worden dat het terrein in het verleden minder geschikt was voor permanente bewoning of akkerbouw.

Uit het cartografische materiaal kan afgeleid worden dat het terrein zich net buiten de eerste stadsomwalling van de 13^e eeuw bevindt. Vanwege de grote groei van de stad als handelscentrum blijft de stad gevoelig uitbreiden. De wijken buiten de eerste stadsomwalling worden begin de 14^e eeuw opgenomen binnen de tweede stadsomwalling of 'Ueterste Veste'. Eind de 14^e eeuw worden deze omwalling en de buitenste parochies verwoest door tijdens de belegering door de Gentse opstandelingen en Engelse troepen. Teneinde meer controle te verwerven over de lakenproductie wordt beslist om deze buitenparochies en 'Ueterste Veste' niet terug op te bouwen en de huisnijverheid te centraliseren binnen het stadscentrum. Wel wordt de oorspronkelijke 13^e-eeuwse omwalling verder uitgebouwd en versterkt met een muur. Doorheen de eeuwen worden deze vestingen verder versterkt en aangepast aan wijzigende militaire doctrines met als culminatiepunt de laat 17^e-eeuwse Vaubanvesten rondom de stad. Op het kaartmateriaal uit deze periode is te zien dat het plangebied zich bevindt ter hoogte van een noordelijk gelegen bastion. Het kanaal Ieper-IJzer wordt pas in de late 17^e-eeuw gerealiseerd. Op de Ferrariskaart is te zien dat het voorwerk nu de haven beschermt. In de 18^e-eeuw worden de Ieperse stadsversten deels ontmanteld om begin de 19^e-eeuw terug opgebouwd te worden. Op de Vandermaelenkaart lijkt de versterking ter hoogte van het plangebied reeds deels ontmanteld enkel de vooruitgeschoven ravelijnen en bastions zijn nog afgebeeld. Tijdens WO I komt de geallieerde frontlijn in een boog omheen de oostelijke zijde van de stad te liggen. Tijdens de oorlog wordt de stad herschapen tot een ruïne. Bij navraag is gebleken dat er zich geen gekarteerde defensieve of logistieke structuren bevinden binnen de grenzen van het plangebied.

In de ruime omgeving van het plangebied werd reeds op meerdere locaties onderzoek verricht. Ten noorden van het onderzoeksgebied, aan de Westkaai, werden bij vlakdekkend onderzoek restanten opgegraven van een voorwerk van de Vaubanvesten. Dit betrof onder meer zwaar gefundeerde bakstenen muren. Tijdens dit onderzoek werden eveneens 2 baksteenovens onderzocht. Bij een werfcontrole op een perceel dat in het zuiden aansluit

bij deze opgraving werden tevens enkele bakstenen steunberen in kaart gebracht. De meerderheid van de gekende waarden is echter te situeren ten zuiden van het onderzoeksgebied. Dit betreft voornamelijk resten van wonen en werken in de middeleeuwse en vroegmoderne stad. Naast resten van bewoning en ambachtelijke activiteiten werden op meerdere locaties ook restanten van de jongere stadsversterkingen omheen leper in kaart gebracht. Bij onderzoek doorheen de binnenstad worden regelmatig ook relictten uit WOI aangetroffen. Dit betreft voornamelijk loopgraafsegmenten, impactkraters en uitrustingsstukken.

Concreet bestaat de verwachting ter hoogte van het plangebied in hoofdzaak uit restanten van de vroegmoderne stadsomwallingen. Vanwege de beperkte diepte en oppervlakte van de bedreigde zone wordt de kans op kenniswinst bij verder onderzoek met ingreep in de bodem als zeer beperkt ingeschat.

BIBLIOGRAFIE

LITERATUUR

Cornillie J., *Ieper door de eeuwen heen*, Ieper, 1950.

Edmonds, E., 1928. History of the Great War based on official documents by direction of the Historical Section of the Committee of Imperial Defence. Military Operations. France and Belgium, 1915: [Vol.1] Winter 1914-15, Battle of Neuve Chapelle, Battle of Ypres. London: Macmillan.

Edmonds, E., 1937. Military Operations France and Belgium, 1918. March-April: continuation of the German offensives. London: Macmillan and co ltd.

Mus O. 1998, L'évolution de la ville d'Ypres depuis l'origine jusqu'à 1400, in: Dewilde M. Eryvynck A. & Wielemans A. (eds.), Ypres and the Medieval Cloth Industry in Flanders. Archaeological and Historical Contributions, 43-56.

Termote J. 1990, Het stadsarcheologisch onderzoek te Ieper in 1988-1989, in: *Westvlaamse archaeologica*, jg. 6, afl. 3, pp. 65-78.

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

KAARTMATERIAAL

Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, Graaf de Ferraris [1771-1778]

Atlas der Buurtwegen d.d. 1842

Topografische kaart van Vandermaelen d.d. 1846 – 1854

Popp-kaart d.d. 1842-1879

DIGITALE BRONNEN

www.geopunt.be

<https://dov.vlaanderen.be>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be>

<https://cartesius.be>

<https://loket.onroerenderfgoed.be>

BIJLAGE

FIGURENLIJST

Figuur 1: Situering projectgebied t.a.v. GRB-basiskaart (© geopunt).....	4
Figuur 2: Situering projectgebied t.a.v. topografische kaart van België (© geopunt)	4
Figuur 3: Situering plangebied binnen de vastgestelde archeologische zone van het historisch centrum van Ieper t.a.v. meest recente orthofotomozaïek (©Geopunt).....	6
Figuur 4: Situering plangebied t.a.v. meest recente orthofotomozaïek (©Geopunt)	7
Figuur 5: Opzet initiatiefnemer t.a.v. meest recente orthofotomozaïek (©Geopunt)	8
Figuur 6: Opzet initiatiefnemer t.a.v. meest recente orthofotomozaïek (©Geopunt)	9
Figuur 7: Situering projectgebied t.a.v. de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	11
Figuur 8: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)	11
Figuur 9: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)	12
Figuur 10: Situering projectgebied t.a.v. Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (II) d.d. 2014 (© geopunt)	12
Figuur 11: Hoogteverloop NW-ZO	13
Figuur 12: Situering projectgebied t.a.v. Tertiair geologische kaart (© geopunt)	13
Figuur 13: Situering projectgebied t.a.v. Quartair geologische kaart (© geopunt)	14
Figuur 14: Situering projectgebied t.a.v. algemene bodemkaart van België (© geopunt)	14
Figuur 15: Microtopografische kaart met aanduiding van het alluvium (TERMOTE 1990, fig. 2). Het projectgebied bevindt zich ten noordoosten van deze kartering.	15
Figuur 16: Ieper tijdens de 11de en 12de eeuw, (MUS 1998, fig. 2)	16
Figuur 17: Ieper aan het eind van de 13e eeuw (Termote, 1990, fig. 3-III).....	17
Figuur 18: Ieper tijdens het tweede kwart tot het einde van de 12de eeuw. (Termote, 1990, fig. 3-II).....	17
Figuur 19: Projectgebied bij benadering op een reconstructiekaart van Ieper in de 13de eeuw door M. Dewilde	18
Figuur 20: Plan van Guillaume Du Thielt, 1383 (Stadsarchief Ieper)	22
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op een plan met de toestand van 1670 (Bron: Stadsarchief Ieper).	23
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op een plan met de toestand van 1684 (Bron: Stadsarchief Ieper).	23
Figuur 23: Projectgebied bij benadering weergegeven op het plan van De Wit, 1690. (stadsarchief Ieper).	24
Figuur 24: Situering projectgebied t.a.v. Ferrariskaart d.d. 1771-1778 (© geopunt).....	25
Figuur 25: Situering projectgebied t.a.v. Ferrariskaart d.d. 1771-1778 (© geopunt).....	25
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op een plan met de toestand van 1830 (Bron: Stadsarchief Ieper).	26
Figuur 27: Situering projectgebied t.a.v. Atlas der Buurtwegen d.d. 1840 (© geopunt)	26
Figuur 28: Situering projectgebied t.a.v. Vandermaelenkaart d.d. 1846-1854 (© geopunt) ...	27
Figuur 29: Situering projectgebied t.a.v. Poppkaart d.d. 1842-1879 (© geopunt).....	27
Figuur 30: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 1971 (© geopunt).....	28
Figuur 31: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 1979-1990 (© geopunt).....	28
Figuur 32: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2000-2003 (© geopunt).....	29

Figuur 33: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2008-2011 (© geopunt).....	29
Figuur 34: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2012 (© geopunt).....	30
Figuur 35: Situering projectgebied t.a.v. orthofotomozaïek d.d. 2022-2023(© geopunt).....	30
Figuur 36: Situering projectgebied op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (©Geopunt).	31
Figuur 37: Situering projectgebied op het DHMV met aanduiding van de (Archeologie)nota's en eindverslagen (©Geopunt).....	36

BOORLIJST

CHRONOLOGISCH KADER

